

Hazil so‘roqlar va so‘z o‘yini

Nima hamma tilda ham gapiradi?
(Aks-sado)

Nimaning besh barmog‘i boru
Lekin birorta ham tirnog‘i yo‘q?
(Qo‘lqop)

Nimaga odam orqaga o‘girilib qaraydi?
(Orqasida ko‘zi yo‘q)

Odamzodda nima ko‘p?
(Umid, reja)

Odamda nima bo‘lmasa, nimali bo‘lmasa,
Nima qilmasa yashay olmaydi?
(Hunari, ilmi bo‘lmasa, mehnat qilmasa)

Dunyoda nima chaqqon?
(Fikr)

Dunyoda nima yugurik?
(O‘y)

Dunyoda nima qimmat?
(To‘g‘rilik, rostlik)

Dunyoda nima ko‘rinmaydi?
(Sevgi)

Qilichdan o‘tkir nima?
(Ko‘z)

Yuqoridan pastga qarab o‘sadigan narsa nima?
(Sariq sumalak)

Tipratikan qishda nima qiladi?
(Uxlaydi)

Yumuq ko‘z bilan nimani ko‘rish mumkin?
(Tush)

Ko‘prik ustida ketayotgan odam oyog‘ining tagida nima bor?
(Oyoq kiyimining charmi)

Dunyoda bir narsa borki, u bo‘lmasa hech kim bir-birini tanimaydi, u nima?
(Ism)

Yuki bo‘lsa yuradi, yuksiz to‘xtaydi.
Nima ekan u?
(Osma soat)

Har kim to‘yar, kim to‘ymas?
(Baxil, hasadchi)

Qaysi joyda daryolar suvsiz,
Shaharlar uysiz bo‘ladi?
(Xaritada)

Qaysi hayvon butun qish bo‘yi boshini pastga qilib uxlaydi?
(Ko‘rshapalak)

Qaysi joyda osmon pastda bo‘ladi?
(Suvda)

Qaysi so‘roqqa hech qachon «ha» deb to‘g‘ri javob berish mumkin emas?
(«Uxlayapsanmi?»— degan so‘roqqa)

Qaysi vaqtida soatga qarash mumkin emas.
(Uxlaganda)

Kecha «ertaga», ertaga «kecha» bo‘ladigan kun qaysi?
(Bugun)

Hayvonlardan birining nomini ikki tomondan o‘qilsa ham o‘zgarmaydi. Bu qaysi hayvon?
(Kiyik)

Sovuqda bir xil kiyingan kishi va bola turibdi, bularning qaysi biri tezroq sovuq yeydi?
(Ikkovi ham)

Qanday idishni sira to‘ldirib bo‘lmaydi?
(Teshik idishni)

Dengiz ostida qanday tosh bo‘lmaydi?
(Quruq tosh)

Qanday soat bir sutkada ikki marta vaqtini to‘g‘ri ko‘rsatadi?
(To‘xtagan soat)

Topishmoq so‘zini qanday o‘qish mumkin?
(Chapdan o‘ngga)

Uch og‘ayni qanday oq dalada yeldiradi?
(Uch barmoqning qalam ushlab yozishi)

Yomg‘ir yog‘ib turganda, qarg‘a qanday daraxtga qo‘nadi?
(Ho‘l daraxtga ko‘nadi)

Tushimda yovvoyi hayvonlar meni taladi, ulardan qanday qilib qutulish mumkin?
(Uyg‘onib)

Uchta traktorchining Ahmad ismli akasi bor. Lekin Ahmad akaning ukalari yo‘q. Bu qanday bo‘ladi?
(Traktorchilar — ayollar, Ahmad akaning singillari)

Qora mushuk qay vaqt uyga osongina kira oladi?

(Eshik ochiq bo‘lsa)

Suv qaerda ustundek turadi?

(Quduqda)

Qachon uchni ko‘rib o‘n besh deymiz?

(Kunduz soat 3 da)

Og‘zida tishi yo‘q odam tish og‘rig‘ini qachon biladi?

(It tishlaganda)

Bir joyda yonib turgan sakkiz lampochkadan uchtasi o‘chsa, nechta lampochka qoladi?

(Sakkizta lampochka qoladi, chunki uch lampochka singani yo‘q)

Nahorga nechta tuxum yeish mumkin?

(Bitta, qolganlari nahor deb hisoblanmaydi)

Sizga tegishli bo‘lgan nimangizni sizdan ko‘ra boshqalar ko‘proq aytadi?

(Kishi nomi)

Olaqarg‘a o‘zini «Men qushman», deb ayta oladimi?

(Ayta olmaydi, chunki gapira olmaydi)

Otamning o‘g‘li, lekin menin akam ham emas, ukam ham emas.

Kim ekan u?

(Mening o‘zim)

Besh harfdan iborat bo‘lgan sichqon ushlaydigan qopqonni topa olasizmi?

(Mushuk)

Bir oilada cholu kampir yashaydi. Ularning ikki o‘g‘li bor. Har bir o‘g‘lining bittadan singlisi bor, Shu oilada nechta jon bor?

(Beshta: cholu kampir, ikki o‘g‘il, bir qiz)

Uyning har burchagida bittadan mushuk o‘ltiribdi. Har bir mushukning ro‘parasida bittadan mushuk o‘ltiribdi.

Hammasi qancha mushuk?

(To‘rt mushuk)

Bir kishi o‘zining o‘rtoqlariga bir bolaning suratini ko‘rsatib shunday debdi:—Mening er ham qiz tug‘ishganlarim yo‘qdir. Lekin bu bolaning otasi menin otamning bolasidir.
(O‘zining surati)

Kunlardan bir kun chol o‘g‘liga o‘ttiz tiyin berib shunday debdi:

— O‘g‘lim, shu pulga narsa olib kelginki, biz ham, tovug‘imiz ham, qo‘zimiz ham to‘yadigan bo‘lsin.

Aytinglar-chi, bola nima olib kelishi kerak?

(Qovun)

Anhor bo‘yida uch qarag‘ay o‘sadi. Ularning har birida uchtadan yo‘g‘on shoxi bor, har bir yo‘g‘on shoxida beshtadan novda bor. Har bir novdada yetti donadan olma bo‘lsa, hammasi bo‘lib nechta dona olma bor?

Yangi topishmoqlar
Aqli temir olam kezar.
(Yer suniy yo'ldoshi)

Shoxi bor, ho'kiz emas,
Egari bor, ot emas,
Xohlagan manzilingta
Yetkazadi, minsang bas.
(Raketa)

Po'lat qushim uchdi-ketdi.
Bir zum o'tmay Oyga yetdi.
(Raketa)

Shamolday uchqur,
Yo'q oyog'i va qo'li.
Ko'zga ko'rinmas,
Charog'on yurgan yo'li.
(Elektr toki)

Suv emas, simda oqar,
O't emas, chiroq yoqar.
(Elektr toki)

O'zi qator joylangan,
Bir-biriga boylangan.
Bir-birini kuzatar,
Behisob nur uzatar.
(Elektr stolbasi, tok)

O'zi turar o'rnida,
Qo'li ketgan har yoqqa.
(Elektr stolbasi, tok simi)

Kechasi oftobdek,
Kunduzi koptokdek.
(Lampochka)

Uyga osdik bitta nok,
Yop-yorug' bo'ldi har yoq.
(Lampochka)

Uyimizga in qo'ygan,
Tilla qushu tilla qush.
Kech kirganda yashnasang,
Odamlarning ko'ngli xush.
(Lampochka)

Tagida taglik,
Boshida qalpoq,
Qalpoq tagidan
Mo'ralab chiqar.

(Stol lampasi)

O'chog'i bor, mo'risi yo'q,
Cho'g'i boru kuyasi yo'q.
(Elektr plitka)

Ortib, achchiq qizil meva,
Oq dengizda suzar kema.
(Dazmol)

Tashqari yoz, dim-olov,
Uychamizda muz, qirov.
(Xolodilnik)

Bir ajoyib ishxona, ichi doim qishxona.
(Xolodilnik)

Tinmas bitta,
Tinglar mingta.
(Radio)

Katta quti, ko'zi bor,
Ko'p tomosha, so'zi bor.
(Televizor)

Radio desam, radio emas,
Kino desam, kino emas.
Eshitasan so'zini
Ham ko'rasan o'zini.
(Televizor)

Jonsiz, tinglaydi,
Qo'lsiz, yozadi,
Tilsiz, so'zlaydi.
(Magnitofon)

Bir tuyam bor, guldiroq,
Hamma yeri yaltiroq.
(Traktor)

Dengizda kema suzar,
Ketma-ket oltin uzar.
(Paxta terish mashinası)

Uradi o'rog'i yo'q,
Yig'adi tirmog'i yo'q.
Doni bo'lar qop-qop,
Yanchadi, to'qmog'i yo'q.
(Kombayn)

Gurillashi tegirmonday,
Lekin tegirmon emas.
Uchishlari g'ajirday,
Lekin g'ajir emas.

(Samolyot)

Gur-gur etar, uchar ketar,
Yurtdan yurtga odam eltar.
(Samolyot)

Uzoqlarga uchsa ham,
Talpinib qanot qoqmas.
(Samolyot)

Ot mindim ola qashqa,
Chopdim tog“u toshqa.
(Samolyot)

Yo‘qdur qo‘lu oyog‘i,
Na ko‘zi, na qulog‘i,
Ammo unga bir qadam
Yer shari, Oyu, Zuhro.
(Kosmik kema)

G’ildiraksiz parovoz,
Parovozki juda soz.
Dengizlarda suzadi,
Baliqlardan o‘zadi.
(Paroxod)

Cho‘zilib yotar narvon,
Undan o‘tar uy-karvon.
(Temir yo‘l, poezd)

Kichik temir ustida,
Shamoldek yelib yurar.
Egalarim kelsin, deb
Har doim kutib turar.
(Tramvay)

Ko‘zi yaltiraydi,
Ichi qaltiraydi.
(Avtomashina)

Yozda toycha,
Qishda xurjun.
(Velosiped)

Baland temir uy yurar,
Burni tog‘larni surar.
(Ekskavator)

Sen ichida tursang tikka,
Olib chiqar yuksaklikka.
(Lift)

Bir uy bor:
Ko‘r bo‘lib kirasan,

Ko‘zli bo‘lib chiqasan.
(Maktab)

Uyimiz nurdan,
O’rganish bizdan,
O’rgatish sizdan.
(Maktab, o‘quvchi, o‘qituvchi)

Sandiq to‘la pista-bodom,
Ochib ko‘r, bo‘lsang odam.
Xosiyati ko‘p, olam-olam,
Terib ol uni har dam.
(Kitob)

Qo‘l bilan ekiladi,
Ko‘z bilan teriladi,
Og‘iz bilan o‘riladi.
(Daftар, yozuv)

Rangi har xil,
Nomi bir xil.
(Rangli qalam)

Tili po‘lat shovvoz,
So‘zlay olmas beqog‘oz.
(Ruchka)

Xuddi bir ayri u,
Qaysi harf ekan bu.
(«Sh» harfi)

Olmasang yarim nafas,
Yo‘ldan o‘tgani qo‘ymas.
(Vergul)

Tim qora kichkina xol,
To‘xtatar yo‘lda darhol.
(Nuqta)

Shakli o‘xshar o‘roqqa,
Doim tutar so‘roqqa.
(So‘roq belgisi)

Xuddi o‘xshar mirza terakka,
Yo‘lda doim turar tikka.
(Undov belgisi)

Shahari bor, odami yo‘q,
Daryosi bor, suvi yo‘q.
(Karta)

Tilla yozuvli daftar,
Ichida gavhar gaplar.
(Diplom)

Qo‘li yo‘q, likop ushlar,
Qo‘shig‘i dilni xushlar.
(Patefon)

Patnisi bor, noni yo‘q,
Ashulachi, joni yo‘q.
(Patefon)

Bir vaqtida oladi,
Ko‘lankangiz qoladi.
(Fotoapparat)

Tarvuzim bor urug‘siz,
Pichoq bilan kesilmas.
Kesganingda ham uni
Maza qilib yeb bo‘lmas.
(Koptok)

Ukamga o‘xshar o‘zi,
Aslo yumilmas ko‘zi.
(Qo‘g‘irchoq)

Toyim bor, kishnamaydi,
Yez chog‘i ishlamaydi.
(Chana)

Suv ostida turar poylab,
O’ljaga nayzasin shaylab.
(Qarmoq)

Suvga solsam botmaydi,
Baliqlar ham yutmaydi.
(Qarmoq po‘kagi)

Tepamda ko‘k dasturxon,
Dasturxonda shirmoy non.
Shirmoy non bir donadir,
Sindirilmas hech qachon.
(Osmon, oy)

Kunduz kuni o‘chirib,
Tunda yoqa olmaysan.
(Quyosh)

Olamni kezib bir-birini izlar,
Ularni yulduzlar kuzatar.
(Quyosh, oy)

Ko‘kda qilich yarqiraydi,
Suvda aksi yaltiraydi.
(Oy)

To‘ntarilgan ko‘k qozonda

Oltin tanga qaynaydi.
(Osmon, yulduz)

Kunduzi ko‘rpa yopar,
Kechasi ochiq yotar.
(Yulduz)

Tunda chiqar onasi,
Necha minglab bolasi.
Bekinishar qo‘rqqandan
Kelib qolsa otasi.
(Oy, yulduz, quyosh)

Oyog‘i yo‘q, qo‘li yo‘q,
Shoshib chopib chiqar u.
Ulkan zamin bag‘ridan,
Salom olib chiqar u.
(Buloq)

Oppoq sochli boshlari,
Daryo bo‘lar yoshlari.
(Qorli tog‘)

Bola kelar, bola kelar,
Ilk mehr ola kelar,
Silab-siylab daraxtlarga,
Guldan marjon taqa kelar.
(Bahor)

Qishda oq gul,
Bahorda suv sochadi.
Yel esganda,
Tumtaraqay qochadi.
(Bulut)

Osmon chirog‘i
Yondi-yu o‘chdi.
(Chaqmoq)

Chirmandasi osmonda,
Raqsi yerda, har yonda.
(Momaqaldiroq, yomg‘ir)

Paqiri yo‘q, suv separ,
Tut qoqqanday duv separ.
(Bulut, yomg‘ir)

Yerga tushsa loy qilar,
Dehqonlarni boy qilar.
(Yomg‘ir)

Katta chelak teshildi,
Undan ko‘p suv to‘kildi.
(Yomg‘ir)

Beqasamdan yo‘li bor,
Osmon-falakda chiqar.
(Kamalak)

Yozib kumush poyondoz,
Sovuqda elar shakar.
Sharbatsiz yasar novvot,
Toping siz bermay shahar.
(Qor)

Yanvar bobo novvot sotdi,
Olgan edim qo‘lim qotdi.
(Muz)

Mehmon bo‘lib bog‘ima,
Hid purkar dimog‘ima.
(Shamol)

Jo‘shib kuylar akasi,
Raqsga tushar ukasi.
(Shamol, o‘simplik)

Mening bitta oshnam bor:
To‘rtta o‘g‘li bor,
Un ikkita nevarasi bor,
Har qaysisining nomlari bor.
(Bir yil, to‘rt fasl, 12 oy)

Bir shahar, shaharda o‘n ikki minora,
Minorada o‘ttiz deraza,
Har derazadan yigirma to‘rt o‘q uziladi.
Bu nima?
(Bir yil. 12 oy. 30 kun. 24 soat)

Kelib ketar bir yilda,
To‘rt og‘ayni har xilda.
(To‘rt fasl)

Ko‘rinishi yoysimon,
Ostida sonsiz tikan,
Juda nozik chashmaga,
Shu tikan erur posbon.
(Qosh, kiprik)

Ikki qo‘shmi, ikki do‘st,
Yonma-yon turishadi.
Yig‘lashsa birga yig‘lab,
Baravar kulishadi.
(Ko‘z)

«О» — desam, ochiladi,
«В» — desam, berkiladi.
(Lab)

Aqlga do'st tutsgang, a'lo so'zlar,
Yo'qsa u suyaksiz balo so'zlar.
(Til)

Biri so'zlar, biri eshitar,
Biri uni ipday pishitar.
(Og'iz, quloq, miya)

Asal emas, yoqadi,
Ari emas, chaqadi.
(Gap, so'z)

Minglab ignani ko'rdim,
Teshigi yo'q hech birin.
(Kirpitikan)

Ko'rinishi kalta arqon,
Qo'l-oyoqsiz chopar chaqqon.
(Ilon)

Kiygan ko'ytagi o'ziga foydasiz.
(Ipak qurti)

Qo'shnimnikiga kirsam,
Ikki ming ishchisi ishlayapti.
(Asalari)

Ikki yaproq bir tanda,
Kezar yozda chamanda.
(Kapalak)

Sochning tolidan ham ingichka,
Ipning ustida yurar.
(O'rgimchak)

Qishda uxbab yalang'och,
Bahor qo'yar yashil soch.
(Tol daraxti)

Bir daraxt bor, bargi kumushdan,
Mevasi oltindan.
Bu nima?
(Jiyda)

Daraxtda to'q-qizil,
Bir olma pishdi.
Ikkiga ajratsam,
Munchoqlar tushdi.
(Anor)

Qip-qizilu, anormas,
Cho'g'ga o'xshar, yonolmas.
Mo'ralaydi egatdan,

Joy oladi savatdan.
(Qulupnay)

Oltin kosada toshib turar,
Dala husnin ochib turar.
(Paxta)

Onasidan kiyim-boshim,
Bolasidan yog‘li oshim.
(Paxta)

Birini yerga tiqdim,
Bir xovuch bo‘lib chiqdi.
(Bug‘doy)

Yo‘rgaklangan malikam,
Tilla sochi bir tutam.
(Makkajo‘xori)

Boshida bor kokili,
Belidadir hosili.
(Makkajo‘xori)

Kiyik ko‘zli, qalam qosh,
Undan bo‘lar shirin osh.
(Loviya)

Cheti gulli patir non,
Ichi to‘la g‘ij-g‘ij don.
(Kungaboqar)

O’zi pillaga o‘xshar,
Ichi tillaga o‘xshar.
(Yer yong‘oq)

Oyog‘ini yerdan uzmay chiqar tomga,
Karnaylari tebranadi har maqomga.
(Karnaygul)

Son-sanoqsiz qilichli,
Uzun bo‘yli bahodir.
Yetar uzala tushib,
Shovillab bexavotir.
(Qamish)

Yotar yumshoq ko‘rpada,
Qator o‘sar har safda.
Barglari ham yam-yashil.
Tusi tilladan asil.
(Sabzi)

To‘ni silliq, tuki yo‘q.
Ichi qizil, ko‘ki yo‘q.
Uni cho‘qolmas chumchuq.

(Tarpuz)

Bir nechtadan ko‘zi bor,
Olma kabi yuzi bor.
(Kartoshka)

Makonidir dalalar,
Yer tagida bolalar.
(Kartoshka)

Yum-yumaloq, oy emas,
Sap-sarig‘u — moy emas.
Dumi ham bor, toy emas.
(Sholg‘om)

Yashab yetmish yetti kun,
Kiyar yetmish yetti tun,
Kuzda uzib olinar,
Ovqatlarga solinar.
(Karam)

Qizil rangda tuguncha,
Ichi to‘la kulchacha.
(Pomidor)

Xo‘roz desam qand,
Qand desam xo‘roz.
(Xo‘rozqand)

To‘rt yonida to‘rtta oy,
Boshimga berar chiroy.
(Do‘ppi)

Bog‘lab qo‘ysang — yuradi,
Yechib qo‘ysang — turadi.
(Botinka)

Birlashtirib kiyimni,
Issiq tutadi bizni.
(Tugma)

Vaqti bilan soch tishlar,
Oynaga qarab ishlar.
(Taroq)

Og‘zi yo‘g‘u tishi bor,
Boshimizda ishi bor.
(Taroq)

Bir tishi bor tishlaydi,
Tishlaganda kishnaydi.
Kishnab-kishnab ishlaydi,
Ishlab ko‘nglin xushlaydi.
(Tikish mashinası)

Usti berk, tagi berk, atrofi devor,
Qishda ham, yozda ham odamni yutar.
(Uy)

Qishin-yozin bir yo‘ldan yurgani-yurgan,
Lekin xonaga xatlab kira olmaydi.
(Eshik)

Kelsangiz ham, ketsangiz ham har zamonda,
Qo‘l berishni, yo‘l berishni qilmas kanda.
(Eshik)

Bir soqchi bor, turadi ostonada,
Bir qo‘li ko‘chada, bir qo‘li xonada.
(Eshik tutqichi)

Qumdan yasalgan muzim,
Uyimni issiq tatar.
(Deraza oynasi)

O’zi oriq,
Qorni yoriq.
(Tarnov)

Posbonidir u uyning,
Ko‘zi, tili yo‘q uning.
(Qulf)

Mixlangan qulog‘idan,
Suv quyar oyog‘idan.
(Umivalnik)

Yelkasi bor, boshi yo‘q,
Oyog‘i bor, qo‘li yo‘q.
(Stul)

Yer tagida yo‘li bor,
Ustida po‘lat to‘ni bor,
Shamoldan tez yeladi,
Buxorodan keladi.
(Gaz)

Katta ko‘lning o‘rtasida
O’t yonar.
(Samovar)

Kosaga sho‘ng‘ib qaytadi,
Og‘izga borib yetadi.
(Qoshiq)

Hammomi bor o‘rtasida,
Burnida bir teshikcha.
Boshida bor tugmasi,

Bir qo‘li bor yonboshida.
(Choynak)

Beixtiyor lab yalar,
Kishi chanqog‘i qonar.
(Piyola)

Borishda qorni och,
Qo‘shiq aytar.
Kelishda qorni to‘q,
Yig‘lab qaytar.
(Paqir)

Ikki o‘rim sochi bor,
Qotma, qing‘ir qanoti.
Yukni yengil qilar,
Yelka minish odati.
(Obkash)

Oz qo‘ysangiz: «Sol»—deydi,
Ko‘p qo‘ysangiz: «Ol!»— deydi.
(Tarozi)

Ahil bo‘lib yashar doim yetmish mard,
Tani yonib, elga qiladi xizmat.
(Gugurt)

Ertakli topishmoqlar
Huroyimning so‘rog‘iga javob

Sultonxon degan podsho umrining oxirida Huroyim degan qizga uylanmoqchi bo‘ladi. Sultonxon Huroyimga sovchi yuboribdi.
Huroyim qalinimga:

O’nta uloq,
Yigirmata bo‘ri,
O’ttizta yo‘lbars,
Qirqta tulki,
Ellikta no‘xta,
Oltmishta axta,
Yetmishta sarg‘aldoq,
Saksonta chaqaloq,
To‘qsonta tumaloq,
Yuzta jumaloq bersin

va shu so‘zimning ma’nosini ayirib bersin debdi. Podsho fikr qilib, Huroyimning aqli ekanligini aytadi. Bu topishmoqning ma’nosni kishining hayotiga bog‘liqligini aytadi. Kishi:

O’nda uloqday bo‘ladi,
Yigirmada bo‘riday bo‘ladi,
O’ttizda yo‘lbarsday bo‘ladi,
Qirqda tulkiday bo‘ladi,

Ellikda no‘xtalangan otday aqli raso bo‘ladi,
Oltmishda axtalangan otday qaytib qoladi.
Yetmishda sarg‘aldoqday tilda boru dilda hech narsa bo‘lmaydi,
Saksonda go‘dak boladay bo‘lib qoladi.
To‘qsonda uydan chiqmay dumaloq bo‘ladi,
Yuzda bergiligidan nargiligi o‘ng‘ayliroq bo‘lib qoladi.

Sultonxon Huroyimning so‘rog‘iga javob bergandan keyin, Huroyim unga turmushga chiqib,
Rustamxon degan bir o‘g‘il tug‘adi.

Bolaning javobi

Bir bor ekan, bir yo‘q ekan, qadimgi zamonda bir maqtanchoq podsho bor ekan. Bu podsho,
«Yurda mendan boshqa aqlli odam yo‘q», deb yurgan ekan.
Bir kun podsho ovga chiqibdi. Tushgacha ov qilibdi, hech ovi yurishmabdi. Keyin bir bolani
uchratibdi. Podsho bolaga qarab:
— Hoy bola, bizni mehmon qilmaysanmi? — debdi.
Bola:
— Jonim bilan, yoshulli,— debdi.
Shunda podsho:
— Bizlarni nima so‘yib mehmon qilasan? — deb so‘rabdi. Bola:
— Topsak birni, topmasak ikkini so‘yamiz,— deb javob beribdi.
Podsho bolaning javobidan hayron qolibdi. Keyin vazirlariga:
— Bu bolaning gapida bir xosiyat bor, buni bir sinab ko‘ramiz,— debdi.
Podsho odamlari bilan bolaning uyiga boribdi. Bola podshoni, uning odamlarini yaxshilab
mehmon qilibdi. Podsho boladan:
— Bola, sen nechta qo‘y so‘yding? — deb so‘rabdi. Shunda bola:
— Birni topmadik, shuning uchun ikkini so‘ydik,— deb javob qaytaribdi. Podsho yana
taajjublanib:
— Birni topmasang, ikkini qaerdan topib so‘yanan? — debdi.
— Bizning bir bo‘g‘oz sovlig‘imiz bor edi. Boshqa bir qo‘y topolmay shu bo‘g‘oz qo‘yni so‘ydik.
O‘zini so‘ygandan keyin, bolasi ham o‘ldi. Ana, ikkisini so‘ydik, deganning ma’nisi shu,— debdi
haligi bola.
Podsho buni eshitib, bolaning aqliga hayron qolibdi. Keyin uni o‘z saroyiga olib ketibdi. Bu bola
o‘qib dono bo‘libdi, keyin podsho uni o‘ziga bosh vazir qilib olibdi.

Malikaning topishmog‘i

Bir bor ekan, bir yo‘q ekan, qadimgi zamonda bir podsho bo‘lgan ekan. Uning Sohibjamol degan bir
qizi bor ekan. Uning bir she’riy topishmog‘i bor bo‘lib, kimki topishmog‘imning mazmunini aytib
bersa, o‘shanga tegaman. Kimki topolmasa, jallodga kallasini oldiraman, der ekan. Har tomonidan
shahzodalar, bekzodalar, boyvachchalar kelib uning topishmog‘ini topolmay kallalaridan judo
bo‘laveribdilar.

O‘sha mamlakatning kunchiqar tomonidan bir xaroba kulgada bitta kal qari onasi bilan yashar
ekan. U bu xabarni eshitib:
— O‘sha qizning topishmog‘iga men javob beraman,— debdi.
Onasi qo‘rqib, kalni yuborishga unamabdi.
— Qanchadan-qancha shahzodalar, bekvachchalar va boyvachchalar topolmaganini sen
toparmiding, — deb qarg‘ab beribdi. Kal oxiri onasini unatibdi. Onasi o‘g‘liga ko‘moch qilib
beribdi. Shundan keyin kal podshoning saroyi tomon boribdi. Kal podshoning taxti tagiga borib
uch kun yotibdi. Shunda malikaning kanizaklaridan biri kalni ko‘rib qolib, so‘rabdi:
— Sen bu yerda nega yotibsang? Senga bu yerdan boshqa yotadigan joy yo‘qmi?

Shunda kal:

— Men malikaning topishmog‘ini topgani keldim,— debdi.

Kanizak malikaga kalning gapini aytibdi.

Malika: «Olib kelinglar!» —debdii. Kalni uning huzuriga olib kiribdilar. Malika unga topishmoqni aytibdi:

Uzoq yerda o‘t qo‘yur-o,
Ani toping, Axlantoz.
Sassiq soyda it hurar-o,
Ani toping, Axlantoz.
Chorbog‘imda juft chinor-o,
Ani toping, Axlantoz.
Eshigimda qo‘sh munguz-o,
Ani toping, Axlantoz.
Qora tolim butoqsiz-o,
Ani toping, Axlantoz.
Oqqina qo‘zim suyaksiz-o,
Ani toping, Axlantoz.

Shunda kal malikaning she’riy topishmog‘iga shu javobni aytibdi:

Uzoq yerda ko‘yur-o,
Bo‘ri ko‘zi, oyimqiz.
Sassiq soyda it hurur-o,
Qurbaqalar, oyimqiz.
Chorbog‘ingda juft chinor-o,
Ota-onang, oyimqiz.
Eshigingda qo‘sh munguz-o,
Ini-ogang, oyimqiz.
Qora toling butoqsiz-o,
Qora soching, oyimqiz.
Oqqina qo‘zing suyaksiz-o,
Qo‘sh anoring, oyimqiz, — deb javob beribdi kal.

Shunda malika, shu kal topishmog‘imning javobini topdi, deb kanizaklarga aytibdi. Kanizaklar darrov choparlarga xabar qilibdi. Choparlар tezda podshoga xabar qilibdilar.

Podsho choparlarga suyunchi beribdi. Podsho qirq kechayu-qirq kunduz to‘y qilib, malikani kalga beribdi va kalni o‘ziga o‘ng qo‘l vazir qilib olibdi. Kal malika bilan murodu maqsadiga yetibdi.

Har xil topishmoqlar

Dunyoda to‘rt narsa yo‘q.

(Ko‘rpaning yengi, Chumchuqnipg suti, Hovuzning qopqog‘i, Toshning tomiri yo‘q)

Tog‘da turar,
Bog‘da bo‘lar,
Suvda suzar,
Kulda kular.
(Kaklik, bulbul, baliq, bodroq)

Tog‘ni talaydi,
Elni elaydi,

Jarni jalaydi,
Suvni suvlaydi.
(Jala, shamol, kaltakesak, ilon)

Ikki boshli, to‘rt oyoqli,
Ikki oyoqli, to‘rt quloqli,
Orqasida bir dumি bor.
(Ot, otga mingan odam)

Chiroq tubi yiltiroq,
Uning ham oti bog‘lon qiz.
Qamish boshi qaltiroq,
Uning ham oti bog‘lon qiz.
Suv ichida birqilloq,
Uning ham oti bog‘lon qiz.
Qora yog‘och putoqsiz.
Uning ham oti bog‘lon qiz.
Bovlon qo‘zi suyaksiz,
Uning ham oti bog‘lon qiz.
(Yashin, nayza, qurbaqa, soch, ona siynasi)

Keragada kerkildak,
Ul nimadi, bog‘lonto‘z?
Bo‘sag‘ada bo‘rqillaq,
U nimadi, bog‘lonto‘z?
Chang‘aroqda charqilloq,
U nimadi, bog‘lonto‘z?
(Elak, it, chumchuq)

Ola laylak, bula laylak,
Qanoti beqora laylak,
Chiqadi gumbaz ustiga,
Uradi beqaqa laylak.
(Domlaning azon aytishi)

Ko‘zga ko‘rimmas,
Qo‘lga tutilmas,
Burunga kirmay qolmas.
(Is, hid)

Eski-eski choponim,
Esimdan chiqmas choponim,
Janda-janda choponim,
Yonimdan ketmas choponim.
(Soya)

Hamrohim bor befoyda,
Qo‘ymas yolg‘iz yer, soyda.
Quvalasam, ketmaydi,
Savalasam, o‘tmaydi.

Kema va qurol-yaroqlar haqida topishmoqlar
Daryo

Daryo ustida bo‘yra.
(Qayiq)

Yursa izi bilinmas.
(Qayiq)

Bir eshagim bor hangi,
To‘qimlari yangi,
O’t yemaydi, suv ichmaydi.
(Qayiq, kema)

Top-top, top-top otim,
Tuyoqlari yalpoq otim.
Odam ko‘rsa kishnames,
Yerdan bir cho‘p tishlamas.
(Qayiq, kema)

Izlasang izi yo‘q,
So‘ysang, qoni yo‘q.
(Qayiq)

Bolta urdim,
Badaxshon ketdi.
(Miltiq o‘qi)

Oq kuchugim ang etdi,
Tovushi Qo‘qonga yetdi.
(Miltiq o‘qi)

Og‘izginasi o‘ymoqday,
Baqirgani toyloqday.
(Miltiq o‘qi)

Qora biyam qalt etdi,
Qobirgasi yalt etdi.
(Qilich)

Tumshug‘i uzun,
Tog‘ni teshar.
(Miltiq)

Yalt-yalt etar,
Yamlab ketar.
(O‘q)

Zing etdi, zingrab ketdi,
Oq quvrayning boshini chalib
O’tdi, ko‘rdingmi?
(O‘q)

Ot asboblari va yo‘l haqida topishmoqlar
Otdan baland,
Itdan past.
(Egar)

Bo‘yi past,
Otdan tushmas,
Piyoda yurmas.
(Egar)

Uzun edim kesdilar,
Yo‘g‘on edim yo‘ndilar,
Ishga loyiq qildilar.
(Egar)

Tom ustida sandiq.
(Egar)

Tepdim,
Terakka chiqdim.
(Otga minish)

Tap-tap etib tomga chiqdim.
(Otga minish)

Tepdim teshik,
Mindim beshik,
Oldim ajriq,
Keynim to‘qay.
(Uzangi, egar, ot yeli, dum)

To‘rt oy, yigirma to‘rt yulduzni
Samarqand keta turib saman otda ko‘rdim.
(Ot taqasi, mixlari)

Yetti teshik,
Bir kartiq.
(Ot xomuti)

Qirq qulog‘i,
Ikki og‘zi bor.
(Xurjun)

Og‘ilda besh barmoq,
Ishi xas-cho‘p to‘plamoq.
(Panshaxa)

Qo‘yvorsam yuz quloch
Yig‘ib olsam bir quloch.
(Arqon)

Kunduzi yuradi, yuradi,
Oqshomi ikki oyog‘ini
Osmonga tiklab turadi.

(Arava)

Yurganda shaqirlab kuladi,
To‘xtaganda jim turadi.
(Arava)

Bir eshagim bor hangi,
Quloqlari dangi,
O’t yemaydi,
Suv ichmaydi.
(Arava)

Jonsiz, bezabon,
Qayish chaynab yutolmas,
Ketida ikki yumaloq,
Yugurib sira yetolmas.
(Arava)

To‘rt aka-uka bir-biriga yetolmaydi.
(Arava g‘ildiraklari)

Akasi ukasini quva olmaydi.
(Arava g‘ildiraklari)

Bir arqonim bor,
Uchi-quyrug‘i yo‘q.
(Yo‘l)

Ikki arqonim bor,
Yig‘ib ololmayman.
(Yo‘l, arava izi)

Uzun opam uyga sig‘mas.
(Yo‘l)

Tog‘dan baland,
Patakdan past.
(Yo‘l)

To‘rt og‘ayni yo‘lga chiqdi,
Ikkisi olda borayotir,
Ikkisi orqada borayotir,
Orqada borayotganlari
Oldidagilardan qolmayotir.
(Arava g‘ildiraklari)

Chil qaznog‘u
Chil hujra.
(Chetan)

Chil tok, chilman tok,
Chil hujra-yu, chil qaznoq.
(Chetan)

Qovurg‘asi bor,
Qoni yo‘q,
Og‘zi bor,
Joni yo‘q.
(Chetan)

Uzun-uzun ulama.
Uchiga yetgan bormikan,
Yo‘lda yotgan sopolni
Olib otgan bormikan.
(Yo‘l, ot tuyog‘ining izi)

Otgan tayog‘im otgancha ketar.
(Yo‘l)

Uzun-uzun ulama,
Uchiga yetib bo‘lama?
Yerda yotgan ilonni
Ilib otib bo‘lama?
(Yo‘l, arava izi)

Uzun ichak,
Uchi tugunchak.
(Yo‘l, bozor)

Uzun ichak,
Beli tugunchak.
(Yo‘l, ko‘prik)

Tap-tap etar,
Ustdidan karvon o‘tar.
(Ko‘prik)

Hil-hil tuyam,
Bag‘ri ho‘l tuyam.
(Ko‘prik)

Ko‘k ustida ustunli uy,
Uy ustida hayot.
(Ko‘prik)

Otasi ko‘taram,
Onasi yo‘rg‘a.
O‘g‘li qo‘shiqchi,
Qizi o‘yinchi.
(Ko‘prik, suv, baqa, baliq)

O‘yinlar va o‘yinchoqlar haqida topishmoqlar
Uzun terak, uchi mening qo‘limda.
(Varراك)

Oq g'ozim uchdi ketdi,
Ichagini cho'zdi ketdi.
(Varrak)

Osmonda oq eshak,
No'xtasi qo'limda.
(Varrak)

Cho'pchagim cho'pchak,
Oltin belanchak,
Yetti qizning onasi,
Haligacha kelinchak.
(Qo'g'irchoq)

Tap-tap etadi,
Ursam uchib ketadi.
(Koptok)

Cholg'u asboblari haqida topishmoqlar
Uzun terak yiqildi,
Uchi mening qo'limda.
Zag'izg'oni sayraydi,
Sochi mening qo'limda.
(Tanbur)

Uch ayg'ir,
haydadim tekis yo'lga,
Uchoviga o'n odam
xizmat qilar zo'rg'a-zo'rg'a.
(Dutor)

Bogda bulbul sayraydi,
Egalari so'zlaydi.
(Dutor)

Tomda turib gilam qoqdim.
(Nog'ora)

Hasan dorozi bir bukur,
Hovliga soladi zikir.
Har mo'ridan tutun chiqsa,
Bachchalar tapir-tupur.
(Karnay)

Tomda turib gilam qoqdim,
Changi jahonga ketdi.
(Nog'ora)

O'zi mitti,
Ovozi olamga yetdi.
(Surnay)

Joni yo‘q,
Ursa yig‘laydi.
(Qo‘ng‘iroq)

Kitob va yozuv haqida topishmoqlar
Daraxt emas, yaproqli,
Ko‘ylak emas, etakli,
Odam emas so‘zlaydi,
Turli kuylar kuylaydi.
(Kitob)

Ustida qopqoq,
Tagida qopqoq,
Ichinda yaproq.
(Kitob)

Tilsiz, aql o‘rgatar.
(Kitob)

Bodomcha bodomcha bilan,
Yetti kalit tom bilan.
Ne ko‘zi bor, ne og‘zi bor,
So‘ylashadi odam bilan.
(Kitob)

Oq yer ochdim,
Qora bug‘doy sochdim.
(Qog‘oz, yozuv)

Qo‘l bilan ekilar,
Og‘iz bilan yig‘ilar.
(Yozish, o‘qish)

Tog‘dan tayladim sinmadi,
Suvga tayladim sindi.
(Qog‘oz)

Sirti tayoq,
Ichi bo‘yoq
(Qalam)

Uzun bo‘yli,
Yo‘rma to‘nli.
(Qamish qalam)

Kiyim-kechak, bezak va tikuvchilik asboblari haqida topishmoqlar
Otdim, osmonga chiqdi.
(Do‘ppi)

Bosh ustida chambarak,
Chambarakda kapalak.
(Do‘ppi)

O’zi bitta,
Tuxumi to‘rtta,
Bolasi o‘n oltita.
(Do‘ppi)

Boshingdagi boshpana,
Qish-qirovda gulxona.
(Telpak)

Kunduzi himoya qiladi,
Kechasi qoziqda turadi.
(Kiyim)

Qora botir qaltiroq,
Sag‘irlari yaltiroq.
(Qora atlas)

Top, topishmoq,
Tanga yopishmoq.
(Ko‘ylak)

Erta turdi,
Ikki ayri yo‘lga tushdi.
(Shim)

Mushtum yerga tushdi.
(Cho‘ntak)

Ho‘kizni mindim,
Qo‘yni ko‘tardim,
G’ovachaga gizlandim.
(Etik, telpak, ko‘ylak)

Bir tug‘ishgan ikki do‘st,
Bo‘ylari tizdan.
Qolmaydi bizdan,
Saqlaydi qor, muzdan.
(Etik)

Kechasi arvayadi,
Kunduzi semiradi.
(Mahsi)

Kunduzi haq-haq yuradi,
Kechasi ogzini ochib yotadi.
(Kovush)

Ketaveradi, ketaveradi,
Borgan joyida og‘zi ochilib qoladi.
(Kovush)

Eshikka chiqsam, mening bilan yuradi,
O'ya kirsam, adanda menga qarab turadi.
(Kovush)

Besh og'ayni, qo'rasi bor,
Xonasi boshqa.
(Qo'lqop)

Keragida osuvli,
Aqlliga biluvchi.
(Sochiq)

Chakka tomadi,
Yerga tushmaydi.
(Zirak-sirg'a)

Jar labiga yontoq ilindi.
(Zirak-sirg'a)

Jar bo'yida jalbiroq.
(Zirak-sirg'a)

Mush-mush, mushukkina,
Qo'lida ushuqqina.
(Uzuk)

Besh qo'limda besh puta.
(Uzuk)

Buxorodan kelgan mundi,
Besh og'ochga mindi.
(Angishvona)

Bir boyning o'n qo'yi bor,
Biri bog'liq, to'qqizi yeshiq.
(Uzuk)

Xonning belbog'i beliga yetmas.
(Bilak uzuk)

Buxorodan kelgan minor,
Kelib, kelib, o'n qo'lga qo'nar.
(Xina)

Qizil tuya chel yoqalab yuradi.
(Jiyak)

Ko'kkina qo'zim,
Qurt-qurt kavshaydi.
(Qaychi)

Ana yerda birov o'layotibdi,
Og'ziga qo'lim tiqsam kulayotibdi.

(Qaychi)

Ikki podsho qon chiqarmay urishadi.

(Qaychi)

Ikki botir qilichlashar.

(Qaychi)

Ikki bo‘ri tog‘da o‘ynar, chang chiqarmay,
Ikkisi ham bir bosh yeydi, qon chiqarmay.

(Qaychi)

Fotima-Zuhra urishadi,

Merosini bo‘lishadi.

(Qaychi)

Bir o‘ra,

Bir o‘ra ichida ming o‘ra.

(Angishvona)

O’zi bitta,

Ko‘zi mingta.

(Angishvona)

Bozordagi mo‘ndi,

Kelib qo‘limga qo‘ndi.

(Angishvona)

Yalang‘och qochadi,

Yorg‘oqli quvadi.

(Igna, angishvona)

Bir ko‘zli kampir,

Ko‘ylakka gul tikar.

(Igna)

Hammaga to‘n tikaman, o‘zpm yalang‘och.

(Igna)

Yilt etdi,

Qirdan oshdi.

(Igna)

Yantoq uchi yaltiroq.

(Igna)

O’zi bir qarich,

Quyrug‘i o‘n bir qarich.

(Igna, ip)

O’zi kichkina, ingichka, kokili uzun.

(Igna, ip)

O’zi kumush,

Dumi uzun.
(Igna, ip)

Kichkina xotin,
Chochvoni uzun.
(Igna, ip)

Mittigina kelinchak,
Mayin sochi uzunchoq.
(Igna, ip)

Buvimning lachagi uzundan-uzun.
(Igna, ip)

Ko'kkina qo'zim,
Quvan sudraydi.
(Igna, ip)

Ko'kkina echki ipini sudrab suv ichadi.
(Igna, ip)

Oq eshakka oq tushov,
Ko'k eshakka ko'k tushov.
(Igna, ip)

Uzun ilkim bor,
Kalta qilkim bor,
Jingila bo'rkim bor.
(Ip, igna, angishvona)

Iyna,
Iynanining boshi tuyna.
(To'g'nag'ich)

O't yemaydi bedanam,
Suv ichmaydi bedanam,
Tilla to'qim ustida,
Yo'rg'alaydi bedanam.
(Tikish mashinasi)

Tegi ko'mirchi,
Usti temirchi.
(Tikish mashinasi)

Olov, tutun, chiroq haqida topishmoqlar
Bir savat anor,
Hadding bo'lsa ol.
(Cho'g')

Bir tovoq qizil olma,
Ushlamoqqa hadding borma.

(Cho‘g‘)

Yalt-yalt etadi,
Yamlab ketadi.
(O’t-olov)

Changaroqdan uchib chiqadi,
Qarasa, ko‘zni ko‘r qiladi.
(Uchqun)

Ko‘k ho‘kiz oldin chiqar,
Qizil ho‘kiz quvib chiqar.
(Tutun, olov)

Ko‘k otim qo‘yivordim,
Qizil otim olib qoldim.
(Tutun, olov)

Taq etdi, taqolon ketdi,
Otasi etigini kiyguncha
Bolasi bog‘lon ketdi.
(O’t-olov, tutun)

Ko‘k otim ko‘kka qarab yo‘rg‘alaydi.
(Tutun)

Oyoqsiz, qo‘lsiz tomga chiqadi.
(Tutun)

Oyog‘i yo‘q qochadi,
Qanoti yo‘q uchadi.
(Tutun)

Uzundan uzoq,
Havoga tuzoq.
(Tutun)

Otasi arava qo‘shgancha,
O‘g‘li Qo‘qon boribdi.
(Tutun)

Qizil sigir qora sigirning qornini yalaydi.
(Olov, qozon)

Bir bosh bug‘doy uy to‘ldirar.
(Chiroq)

Uyog‘i devol, bu yog‘i devol,
O‘rtasida o‘lik ilon.
(Chiroq)

Nur buva,
Usti boshi kir buva.
(Chiroq)

Qorongi tomda bir kampir,
Sochini yoyib o‘tiribdi.
(Chiroq)

O’zi qovoq,
Boshida tovoq,
Og‘zida karnay,
Tunlari hay-hay.
(Chiroq)

Hovuz,
Hovuz ichida suv,
Suv ichida ilon,
Ilonning og‘zida o‘t.
(Chiroq)

O’zining badanini o‘zi yeydi.
(Sham)

O’z qonini o‘zi ichar.
(Sham)

Ko‘zining yoshi oyog‘iga dori.
(Sham)

Qilich uchi qaltiroq.
(Sham)

Miltillaydi ko‘zlari,
Mo‘ltillaydi yoshlari.
(Sham)

Kichkinagina sandiqcha,
Ichi to‘la mixcha.
(Gugurt)

Kichkintoygina kelinchak,
Boshida bor tugunchak.
(Gugurt)

O’zi uzun, oriq,
Sallasi sariq.
(Gugurt)

Men ajoyib bir askar ko‘rdim,
Boshi uzra quvvati.
Ko‘p qavatli, yo‘q qadri qimmati,
Suvli yerni aslo bosmas,
Cho‘lni poymol qilmay qo‘ymas.
(Gugurt)

Xirmoni katta,
Doni yo‘q.

Dastori katta,
Noni yo‘q.
(Kul, o‘tin)

Uy ortida qora tuya o‘lib yotir,
Ichak-chavog‘i oqib yotir.
(O‘tin va arqoni)

Uy-joy va unga tegishli jihozlar haqida topishmoqlar
Opon-oponni ko‘rdim,
Eski chнопонни ko‘rdim.
Qobирг‘аси qалашган,
Odам yутгани ko‘rdim.
(Qora uy)

Qobирг‘аси tarим-tarим,
Asli uning joni yo‘q.
Terisini siyirib olsam,
Yerga tomar qoni yo‘q.
(Qora uy)

Hachcha,
Dachchaning ustida bachcha.
Bachchaning ustida qalpoq,
Qalpoqning ustida telpak.
(Qora uy)

Bir tepada olti qo‘chqorning
shoxi almashib yotir, -
Yetti qo‘chqorning shoxi yalmashib yotir.
(Qora uy)

Qirq chinoq qirq quduqdan suv ichar.
(Qora uyning uvig‘i)

Og‘il to‘la chinoq qo‘y.
(Qora uyning uvig‘i)

Bizning uyda qirq qiz,
Hammasi sochpopukli.
(Uviq va bog‘i)

Jindi qiz, jindi qiz,
Jin tepaga chiqdi qiz.
Bolalarini ergashtirib,
Harang-darang bo‘ldi qiz.
(Qora uyning chang‘arog‘i)

Gum-gumbaz, Qirq chanoq.
(Qora uyning chang‘arog‘i)

Ko‘kkina qo‘zim uy aylanar.

(Qora uyning beldovi)

Kichkinagina quyoncham jar aylanib qochadi.
(Qora uyning beldovi)

Bir to‘bada to‘rt ilon.
(Qora uyning tuynuk bog‘i)

Bir to‘baning ustida to‘rt shiboq.
(Qora uyning‘ tuynuk bog‘i)

Chin qushim, chinni qushim,
Chin tepaga qo‘ndi qushim.
Qanotini yoydi qushim.
Tanobini tortdi qushim.
(Chodir)

Xitoy qush qanotlarini yoyib, oyog‘ini bukib, tog‘da o‘ltiribdi.
(Chodir)

Amakim ichkarida,
Qulqlari tashqarida.
(Uyning to‘sini)

Onasi yettita,
Bolasi bir nechta.
(To‘sin, vassa)

Onasi qornida bolasi ko‘ndalang yotibdi.
(To‘sin, vassa)

Kunduzi tashqari,
Kechasi ichkari.
(Eshik)

Ikki opamning bo‘yi teng.
(Eshik)

Devolga qo‘ngan qushim,
Ba’zilari bir qanot,
Ba’zilari qo‘sish qanot.
(Eshik)

Olti ko‘zli, suyakli,
Hamma uyga kerakli.
(Deraza romi)

Kechasi osmonga qaraydi,
Kunduzi yerga qaraydi.
(Eshik zanjiri)

Kechasi yuqori,
Kunduzi quyi.
(Eshik zanjiri)

Kechasi turadi,
Kunduzi yotadi.
(Eshik zanjiri)

Qoravoy buvam eshik qo‘rir.
(Qulf)

Qora qulim uy qo‘rir.
(Qulf)

Kichkinadir, minadir,
Unga odam ishonadir.
(Qulf)

Kichkina itcha hurmaydi,
Tishlamaydi, uyga qo‘ymaydi.
(Qulf)

Bir shaharni bir qora hakka qo‘riqlaydi.
(Qulf)

Qoragina zog‘cha,
Qanotidan osilgan.
(Qulf)

Jarda yantoq osilgan.
(Qulf)

Katta xotin uy poystackdi,
Kichkina xotin yo‘qlovga ketadi.
(Qulf, kalit)

Akasi uy poystackdi,
Ukasi o‘ynab yuradi.
(Qulf, kalit)

Akasini ukasi qitiqlaydi.
(Qulf, kalit)

Olisdan jangir-jungir,
Yaqindan oddiy temir.
(Qulf, kalit)

Chumchug‘im chiq etdi,
Uyasiga kirib ketdi.
(Qulf, kalit)

Uzun bo‘yli,
Qora to‘nli.
(Mo‘ri)

Amakim ariq,
Qorni yoriq.

(Mo‘ri)

Bir uyg'a kirsam,
Qorni yoriq ayiq turibdi.
(Mo‘ri)

O'zi bitta,
Ko‘zi to‘rtta.
(Tancha)

To‘rt og‘aynining boshida bir qalpoq.
(Tancha)

Shaytonning uyi taxtavonlik, ichi to‘la xoda.
(Tancha)

Og‘zi pulday,
Ichi xumday.
(Obriz)

Tepasi ayvon,
O‘rtasi xumdon,
Tagi zindon.
(Obriz)

Yo‘nsa yo‘g‘on bo‘lar.
(O‘ra)

Chirgiday yerga kun tegmas.
(Quduq)

Osmondan osilgan,
Yerdan qazilgan.
(Quduq)

O‘ra qazdim,
Tuprog‘i yo‘q.
(Qoziq o‘rni)

Quduq qazdim betuproq.
(Qoziq o‘rni)

Otasi bor, enasi bor,
O‘n ikkita bolasi bor.
(Narvon)

Tepdim, tepdim,
Terakka chiqdim.
(Narvon)

Eliboy akam kissasini,
El yig‘ilib tikolmas.
(Devol yorig‘i)

O'zi katta,
Sarpo'shi yo'q.
(Hovuz)

Bersang, to'yadi,
Bermasang, turadi,
Hamma xizmatin ko'radi.
(Sandiq)

Bir eshagim bor,
To'rt oyoqli.
To'balasam yurmaydi.
(Sandiq)

To'rt oyog'i bor,
Burnida avaraki.
(Sandiq, kalit)

Kichkina fildi,
Menga qarab kuldi.
(Oyna)

Top-tobonoq, tobonoq,
Toboni yo'q quyonoq,
Quyonog'i kumushdan,
Kilib turgan buvishdan.
(Oyna)

Bir do'stim bor ajoyib,
Agar kim unga boqla,
Kilib boqar iljayib.
(Oyna)

Tolning tagida tiniq suv.
(Oyna)

Kunu tun yuradi,
Doim bir joyda turadi.
(Soat)

Oyog'i yo'q, yuradi,
Og'zi yo'q, gapiradi.
(Soat)

O'zi ming xil,
Gapi bir xil.
(Soat)

Oq tovoqda sariq qaychi.
(Soat)

Usti yotinqi,
To'rt oyoqli.
(So'ri)

Yuraveradi, yuraveradi.
Yo‘li ko‘paymaydi.
(Beshik)

To‘rt oyog‘i bor,
Ostida toshi bor,
Top-chi!
(Beshik)

Kunduzi yig“iladi,
Kechasi yoyiladi.
(Ko‘rpa)

Kunduzi hur bo‘ladi,
Kechasi qul bo‘ladi.
(Ko‘rpa)

Kechasi bo‘g‘oz,
Kunduzi qisir.
(Ko‘rpa)

Qo‘lsiz, oyoqsiz ko‘ylak kiyar.
(Yostiq)

O’zi bitta,
Og‘zi ikkita.
(Lo‘labolish)

Tursa tuyaday,
Yig‘ilsa kichkintoy.
(Pashshaxona)

Uy xo‘jalik asboblari haqida topishmoqlar
Og‘zi do‘ppidek,
Ichi qizil, xumdek.
(Tandir)

Shum kampir,
Shumaloq kampir,
Ikki beti yumaloq kampir.
(Tandir)

Og‘zi qora ko‘k tozim,
Kuniga to‘qqiz kiyik oladi.
(Tandir)

Alomat-a, alomat,
Ichi qizil qiyomat.
Ho‘l urdim,
Quruq chiqdi.

(Tandir, non)

Osti lop-lop,
Usti lop-lop,
O'rtasida kumush qoplab.
(Rapida)

O'zi bitta,
Qulog'i to'rtta.
(Qozon, to'rt qulog'i)

Qulog'i qornida,
Boshi yo'q.
(Qozon)

Qora tovuq,
Qorni to'q.
(Qozon)

Qora sigir qarab turar,
Sariq sigir yalab turar.
(Qozon, olov)

Qora ho'kizning putini,
Qizil ho'kiz yalaydi.
(Qozon, olov)

Bir tom ichida uchta beti qora.
(O'choqpoya)

Uchi jamlashgan,
Kuchi birlashgan.
(O'choqpoya)

Qora botir otdan tushdi,
Askarlari o'rab olishdi.
(Qozon, tovoq, kosa)

Qora dev yiqildi,
Bolalari yig'ildi.
(Qozon, tovoq, kosa)

Laylak uyada,
Dumi ziyoda.
(Cho'mich)

Hakka uyada,
Quyrug'i ziyoda.
(Qoshiq)

Bir xotin bor, bolalari choch-choch,
Ikki qo'li doim boshida.
(Qoshiqdon)

Osti imorat,
Usti imorat,
O'rtasi otashxona.
(Samovar)

Bozorda sariq ayg‘ir kishnaydi.
(Samovar)

Ichi qora ko‘mriday,
Tishi sariq isparakday.
O’ltirishi mulladay,
Qichqirishi tayloqday.
(Samovar)

Suv desam, suv emas,
Shildiraydi bir narsa.
O’t desam, o’t emas,
Yiltiraydi bir narsa.
Boshiga bo‘rkini olib,
Bo‘rkillaydi bir narsa.
(Samovar)

Umrdon-a umrdon,
Yoqqan o‘ti ko‘mirdan.
Makkadan bir qush kepti,
Jig‘ildoni temirdan.
(Samovar)

O’zi katta,
Kichikka egiladi.
(Choynak)

O’zi turar jimgina,
Qulog‘i bor birgina.
(Choynak)

Ro‘parada turibdi,
Yuzi dumaloq, lo‘ppi.
Bir qulog‘i bor, bir burni,
Boshiga kiygan do‘ppi.
(Choynak)

Onalari tokchadan tushsa,
Bolalari yugurib keladi.
(Choynak, piyola)

Hamma kishini ko‘rganda labini o‘pkay.
(Piyola)

Labi labimga tegsa, og‘zim kuyadi.
(Piyola)

Mehmon keldi,
Yugurib bordi.

Qo‘liga chiqib,
Labini o‘pdi.
(Piyola)

Qora tuyam baqirar.
(Choydish)

Buxorodai kelgan lo‘k,
Kulga borib cho‘k.
(Oftoba)

Qorni qortoz,
Burni burtoz.
Otga minmas,
Piyoda yurmas.
(Obdasta)

Borayotganda och minar,
Kelayotganda to‘q.
(Ko‘za)

Qorni qopday,
Bo‘yni ipday.
(Xum)

Shim kampir,
Shim-shim kampir.
(Qatiq soladigan kadi)

Uzun terak,
Ichi kovak.
(Kuva)

O’ttiz umurtqasi yo‘q,
Qirq qobirg‘asi yo‘q.
Shiliq-shiliq etadi,
O’zi sira to‘ymaydi.
(Mesh)

Oq echkim ichi yo‘q,
Suyagi yo‘q, go‘shti yo‘q,
O’zi shiliq-shiliq etadi,
Yumalab yerda yotadi.
(Mesh)

Oq echkim qanotin yozdi,
Og‘zin ochsam ichidan bol chiqli.
(Mesh)

Bo‘tali tuya ovul kezar.
(Keli)

Otasi og‘zin ochar,
Bolasi urib qochar.

(Keli)

Taltayib turadi,
Tarsillatib uradi.
(Keli)

Tap-tap etadi,
Tagidan karvon o‘tadi.
(Elak)

Tak-tak tomdan qor yog‘adi.
(Elak)

Yangi idish,
Tagi teshik.
(Elak)

Bir o‘zi,
Ming ko‘zi.
(Elak)

Oqqina tuya kulga cho‘kar.
(Elak)

Kalta momom loy tepar.
(Saqich)

Kaltacha bobom loy tepar.
(Saqich)

Kichkina mitti,
Echkini yiqitdi.
(Pichoq)

Ishini bitirdi,
Eshik tagiga o‘tirdi.
(Supurgi)

Eshik orqasida beli bog‘liq qul yotar.
(Supurgi)

Beli bog‘liq qulbachcha,
Tomdan o‘tin tashlaydi.
(Supurgi)

Belin bog‘lab uy o‘rtasida o‘ynar.
(Supurgi)

Qo‘rgan yerda turadi,
Osh yemaydi, suv ichmaydi.
(Supurgi)

Qobirg‘asi bor, qoni yo‘q,
Og‘zi bor, joni yo‘q.

(Qop)

Yetsa turmas,
Tursa yotmas.
(Qop)

G'ishim yo'lda yo'rg'alar,
Yurgan yo'li oqarar.
(Sovun)

Kichkina misr,
Beklarni otdan tushir.
(Chilim)

Bo'yni birgina,
Qo'li ikkigina,
Chaqirib kelmaydi,
Piyoda yurmaydi.
(Chilim)

Ustida o't yonadi,
Tagida suv qaynaydi.
(Chilim)

Sarvinoz, sallasi katta, bo'yni kir.
(Chilim)

Boradi, boradi,
Tangaday joyni oladi.
(Hassa)

Kunduzi top-top etar,
Kechasi bovursoqday yerda yotar.
(Hassa)

Kunduzi yuradi-yuradi,
Oqshom tik turadi.
(Hassa)

Uzun terak turib ketdi,
Yo'rg'a-yo'rg'a yurib ketdi.
(Hassa)

El olmasa, ellik yil yotadi.
(Oltin)

Yerda chirimaydi,
Elda yo'qolmaydi.
(Oltin)

Kichkinagina minnas,
Olamni kezib tinmas.
(Tanga pul)

Oppoqqina, yumaloqqina,
Hammaning ko‘ziga yaxshigina.
(Tanga pul)

Loydan bo‘sh,
Toshdan qattiq.
(Qo‘rg‘oshin)

Bir oyog‘in osib turar,
Bir oyog‘in bosib turar.
Chor bozorga boradi,
Bo‘z bozorga bormaydi.
(Tarozi)

Ikki og‘a-inini bir ustunga bog‘ladim.
(Tarozi)

Ikki singil,
Og‘ir-engil.
(Tarozi)

Oq sallali bobo tom ustidan yantoq tashlaydi.
(Ustara)

Tomdan poxol tashlaydi,
G’aldi pakana.
(Ustara)

Ming qo‘yimni bir chiviq bilan haydadim.
(Ustara)

Toqirchoq to‘bada toy o‘ynar.
(Ustara)

Tepa ustida bukur sichqon o‘ynaydi.
(Ustara)

Yumaloq tepada qilich o‘ynar.
(Ustara)

Tom ustida olifta usta.
(Ustara)

Suyri to‘ba ustida —
Abjir tozi o‘ynaydi.
(Ustara)

Mehnat, ish qurollari haqida topishmoqlar
To‘rda turgan to‘rt yigit,
To‘rtovi ham mard yigit.
(Cho‘p savag‘ich)

Bizning uyda to‘rt kampir,
To‘rtovi ham mard kampir.
(Savag‘ich)

Qorong‘i uyda ko‘p polvon olishadi.
(Cho‘p savagich)

Biznikida bitta kishi,
Og‘zida qirqta tishi.
(Jun tarog‘i)

Oqqina kuchuk xov-xov etdi,
Qorni to‘yib ag‘nab ketdi.
(Urchuq)

Guv-guv etadi,
Marg‘ilon ketadi.
(Urchuq)

Charchamas kampir ko‘rdim, yolg‘iz oyoq,
Og‘ziga tashlab olgan cho‘pdan tayoq.
Yurgan sari belbog‘ini qavatlaydi,
Beribdi unga go‘zallikni ayamayoq,
(Urchuq)

G’uv-g‘uv etar,
Qorni to‘ysa yumalab ketar.
(Urchuq)

Sariboy akam saqtali,
Ikki oti no‘xtali.
(Charx)

Bir yog‘iga qor yog‘adi,
Bir yog‘iga do‘l yog‘adi.
(Haljoji)

Ikki qo‘chqor urishar,
Qumalogi tushar.
(Haljoji)

U yoqqa o‘tadi qizgina,
Bu yoqqa o‘tadi qizgina,
Qulogiga halqa taqib,
Shildirab o‘tadi qizgina.
(Moki)

G’oz qaqlab o‘tar,
Qanoti sharqillab o‘tar.
(Moki)

Urdim, gup etdi,
Yer tagiga kirib ketdi.

(Ketmon)

Sen urmasang, u urmas.

(Ketmon)

Yugurib, chaqqon o'tadi,
Tagidagin o'ldirib ketadi.

(Ketmon)

Uzi jonsiz,

Ishga polvon.

(Ketmon)

Metalim matti,

Qulog'i qatti.

Qulog'iga qattiq tepdim,
Yalpayib yotdi.

(Bel)

Tushgan yerini kesar.

(Tesha)

G'it-g'it deydi, ishlaydi,
Yerga kukun tashlaydi.

(Arra)

Qora tuya qaltiraydi,
Qobirg'asi yaltiraydi.

(Arra)

Og'zi yo'q,

Tishi ko'p.

(Arra)

Tushgan yerini uzar.

(Ombur)

Kelib og'zini ochar,
Tishlab olib qochar.

(Ombur)

Boradir, boradir,
Oyog'ini ko'tarib yotadir.

(Zambil)

Oqqina tovuq somon sochar.

(Panshaxa)

Yer tagida oy yurar.

(Omoch)

Yer ostida boy boradi.
Qulog'ida loy boradi.

(Omoch)

Yer tagida quyruq boradi.
(Omoch)

Ketaveradi, ketaveradi,
Tog‘day joyni buzib keladi.
(Omoch)

O’zi yerning tagida,
Kuchi yerning ustida.
O’ttiz ikki og‘ayni,
Bir-birining ustida.
(Chig‘iriq)

Yigirma besh og‘ayni,
Bir-birining izida.
(Chig‘iriq)

Egiladi, bukiladi,
Mevalari to‘kiladi.
(Chig‘iriq)

Yozda yurar,
Qishda yotar.
(Chig‘iriq)

Mening kuchugim hovullaydi,
Qorni to‘q bo‘lsa aylanadi.
(Chig‘iriq)

Bir qushim bor ajoyib,
Don cho‘qiydi yeyolmaydi,
Qanot qoqadi, ucholmaydi.
(Juvoz)

Qorong‘i tomming ichida
Polvon akam ikki oyoq bilan tepadi.
(Juvoz)

Qorong‘i saroyda buzoq shiqirlab og‘zidan ko‘pik sochadi.
(Tegirmon)

Yer ostida g‘olton guldiraydi.
(Tegirmon)

Qat-qat mening cho‘ntagim,
Qatlama mening cho‘ntagim,
Yetti yerdan to‘y qelsa,
To‘ymas mening cho‘ntagim.
(Tegirmon)

Ko‘p yeidi, tez yeidi,
Mayda chaynaydi.
O’zi yuta olmaydi,

O'zgalarni to'ydiradi.
(Tegirmon)

U nimadir, quv yog'ochdan og'zi bor,
U nimadir, o'rtasida mag'zi bor,
U nimadir, yelkasida og'zi bor,
U nimadir, suv ostida qimirlar.
(Tegirmon)

Tomda turib karnay chaldim,
Tovushi Qo'qonga ketdi.
(Tegirmon duti)

Bir jumbog'im bor boshdan,
Joni temir, toshdan.
Zuhra xola, yuguravering,
Usta tosh o'ldi ochdan.
(Tegirmon)

Oziq-ovqatlar haqida topishmoqlar
Bir qo'yim bor,
Turib semirar.
(Xamir)

Oq qo'yim bor,
So'ysam qoni yo'q.
(Xamir)

Yumalatsam joni yo'q,
Yulib olsam qoni yo'q.
(Xamir)

Mushtlab-mushtlab urarlar,
Muncha gunoh qilibman.
O'tga solib yoqarlar,
Muncha osi bo'libman.
Muncha meni xorlarlar,
Bilmam nima qilibman.
Muncha meni sevarlar,
Qanday shirin bo'libman.
(Xamir, non)

Xom soldim,
Pishiq oldim.
(Yopgan non)

Sovuq kirib,
Issiq chiqar.
(Yopgan non)

Oq otdim,
Qizil oldim.

(Yopgan non)

Yettisi bir yerga yig‘ilsa,
Beshisi bir yerga yig‘iladi.
(Palov)

Qorong‘i uyda shivir-shivir.
(Shovla)

Qozon ichida oppoq qor.
(Shirguruch)

Ko‘prik ustida bir tutam poxol.
(Ugra)

Quduqqa sochimni yoydim.
(Ugra)

Ip eshib quduqqa tashladim.
(Ugra)

Kesdim,
Quduqqa tashladim.
(Ugra)

Bir kiyigim bor,
Bir joyda turib dirkillar.
(Go‘sht)

Yesam tishimga kiradi,
Yemasam tushimga kiradi.
(Go‘sht)

Bukdim,
Quduqqa tashladim.
(Chuchvara)

Bir qozondan qirq tuya suv ichar.
(Chuchvara)

Ming qo‘yim suvgaga tushdi.
(Chuchvara)

Quida buvam quduqqa tushdi,
Qulqlari shalpilla tushdi.
(Chuchvara)

Matalim matti,
Qulog‘i qatti.
Qozonga solsam,
Tikrayib yotdi.
(Chuchvara)

Osh pishirdim, tuzi yo‘q.

(Sumalak)

Jummoq qo‘ydim, jubin top,
Jumalay boyning otin top.
Tag‘i qo‘ydim, tag‘i top,
Totli biyning otin top.
(Sumalak)

Suv emas, suyuq,
Qor emas, oq.
(Sut)

Oltmish ikki aybni oq yopar.
(Qatiq)

Palovning ostida,
Suvning ustida.
(Zig‘ir moy)

O’zi oppoq, qor emas,
Non bo‘lmaydi, un emas.
(Shakar)

Jummoq qo‘ydim jup-jupgina,
Tomizig‘i tol-tolgina,
Tolqon bersang, ochaman.
(Pashmak)

Bir o‘rdakka bir chimdim.
(Choy)

Tor ko‘chaga o‘t tushdi,
Bora borguncha kuyib tushdi.
(Issiq choy ichish)

Chaynaladi, chaynaladi, yutilmaydi.
(Saqich)

Poliz ekinlari va sabzavot haqida topishmoqlar
Xo‘ppa semiz,
Bir tuki yo‘q.
(Tarovuz)

Uzoqdan yaldir-yulduz,
Yoniga kelsam qulfi-kalit.
(Tarovuz)

Ko‘kkina qo‘zim, quvanda turib semiradi.
(Tarovuz)

Men ajab hayronman bir narsaga,
Qoziqda boylovli turibdi-yu,

Onasi bolasining qornida.
(Tarfuz)

Jumboq qo‘ydim, jubin top,
Yumaloq biyning otin top.
Tag‘i qo‘ydim, tag‘i top,
Tolli biyning otin top.
(Tarfuz)

Zar-zar to‘ni bor,
Zarbdan panohi bor.
Urdi pichoqni,
Uning ne gunohi bor.
(Qovun)

Bir uyning ichida
to‘rt ko‘rpacha yoyig‘lik turibdi.
Eshigi ham yo‘q, teshigi ham yo‘q,
Mehmon kelsa ochiladi.
(Qovun)

Xilla xiloyim bor,
Janda-kulohim bor.
Boshimga urdilar pichoq,
Mening ne gunohim bor?
(Qovun)

Bozordan bir narsa ol,
Ham o‘zing ye, ham tovug‘ing yesin,
Ham moling yesin.
(Qovun)

Buxorodan kelgan fil,
Orqasidan tasma til.
(Qovun)

Oppoq, semiz, moyi yo‘q,
Terisi qalin, juni yo‘q.
(Oshqovoq)

Qo‘shnimning arqoni devoldan oshib tushdi.
(Oshqovoq)

Pishmaganda mazali,
Pishganda mazasiz.
(Bodring)

Mayda-mayda uzunchoq,
Tashi ko‘k, ichida zirachak,
(Bodring)

Qat-qat to‘nli,
Qarich bo‘yli.
(Karam)

Qat-qat qulqoq,
Dum-dumaloq.
(Karam)

Yer tagida oltin bosh.
(Sholg'om)

Yer tagida zar kalapush.
(Sholg'om)

Kalta bobom ichkarida,
Qulqlari tashqarida.
(Sholg'om)

Yer tagida chaksa go'sht.
(Lavlagi)

Yer tagida oltin qoziq.
(Sabzi)

Sari bobom ichkari,
Soqollari tashqari.
(Sabzi)

Qizil qiz yer ostida,
Sochlari yer ustida.
(Sabzi)

Boyning o'g'li Boysari,
Soqollari sap-sari.
(Sabzi)

Iyagi yerga qaragan,
Soqoli osmonga qaragan.
(Sabzi)

Past-past bo'yish bor,
Yetti qavat to'ni bor.
(Piyoz)

Yer tagida kokilli bachcha.
(Piyoz)

Yer tagida oq sochli boy yotar.
(Piyoz)

Qirq ko'ytagi bor,
Bir tugmasi yo'q.
(Piyoz)

Urmasdan yig'latar.
(Piyoz)

Yer tagida kumush kunda,
Sho‘rva qilsang kelar kunda.
(Piyoz)

Yer tagida yumron qoziq.
(Turp)

Bir barmoqcha bo‘yi bor,
Qizil baxmal to‘ni bor.
(Garmdori)

Qizilgina ko‘zachak,
Ichi to‘la zirachak.
(Garmdori)

Bizlar, bizlar biz edik,
Bizlar bir talay qiz edik,
Bizlarni uzdilar,
Bir ipga tuzdilar.
(Garmdori)

Yer ustida mushtday quyruq.
(Qo‘ziqorin)

Qonga o‘xshash, qoni yo‘q,
Bolasining soni yo‘q.
(Garmdori)

Ekin va o‘simliklar haqida topishmoqlar
Abdal buva ariqdir,
Og‘zi, burni murriqdir.
(G’o‘za)

Chopsang kular,
Chopmasang o‘lar.
(Paxta)

Og‘zini ochib yerga qaraydi,
Og‘zidan oq ko‘pik sochadi.
(Paxta)

Qorday oppoq,
Yungday yumshoq.
(Paxta)

Ildizi yerda,
Yulduzi ko‘kda.
(Paxta)

Kichkina xurmacha,
Og‘izlari burmacha.

(Ko'sak)

Yerdan ko'karib chiqar,
Bag'ridan oltin oqar.
(Paxta)

Momiqqina onasi,
Yog'liqqina bolasi.
(Paxta, chigit)

Hamma yog'i qiltik,
Hamma unga intiq.
(Bug'doy)

Solaman qizil,
Chiqaraman oq.
(Bug'doy, un)

O'zi ariq,
Rangi sariq,
Yuzi qizil,
Boshi qiltiq.
(Bug'doy)

Qizilini o'zim yedim,
Sarig'ini molga berdim.
(Bug'doy, somon)

Dik-dik etar, buti yo'q,
O'tiray desa o'rni yo'q,
Arig'i boru suvi yo'q.
(Bug'doy)

Kichkina qiz,
Qo'lida bigiz.
(Sholi)

Bizning uyda bir qiz,
Boshida bir tol qil yolg'iz.
(Sholi)

Kich-kichkina to'ni bor,
Uchida qili bor.
(Shodi)

O'zi yosh,
Mo'ylovi uzun.
(Shodi)

Taram sochli qiz to'dasi,
Suvda yotar kun-kechasi.
Suvda yotib suvg'a tegmay
Oltmishida u sarg'aygay,
Sakson kunda saboqdadadir,

To‘qson kunda tovoqdadir.
(Guruch)

Yerdan chiqar taranib,
Zarrin dastor o‘ranib.
(Makkajo‘xori)

Bo‘yi bir qarich,
Soqoli ikki qarich.
(Makkajo‘xori)

Sariboy bobom ichkari,
Soqollari tashqari.
(Jo‘xori)

Bir uya ustida ming ari.
(Jo‘xori)

Mingta alp og‘adir,
Ming o‘raga sig‘adir.
(Jo‘xori)

Ko‘k ko‘ylakli xotin,
Sarig‘ bola ko‘targan.
(Jo‘xori)

Ko‘k kiyimni kiymayman,
O’sha yerda turmayman.
(Jo‘xori)

Qiya-qiya yerlarda
Qiyma juvon o‘tirar.
Dakanasin dol qo‘yib,
Tolma juvon o‘tirar.
(Oq jo‘xori)

Amakim egnida ko‘k chopon,
Boshida oq dastor.
(Oq jo‘xori)

O’tirishlari eshonday,
Ko‘zлari mohparonday.
(Oq jo‘xori)

Uzun-uzun ko‘chalar,
Ichi to‘la bachchalar.
(Loviya)

Biznikiga mehmon keldi,
Hammasing qoshi qora.
(Loviya)

O’zi pishiq,
Burni qiyshiq.

(No‘xat)

Malla mushuk,
Bo‘yni qiyshiq.
(No‘xat)

Qora-qora qoramug.
(Mosh)

Qora-qora qo‘g‘irmoch.
(Mosh)

Oltin sochdim tojidor,
Bunga hamma xaridor.
(Tariq)

Bir tub chikor, bir tub chinorda
Qirq butoq, qirq butoqda qirq uya,
Qirq uyada qirq tuxum.
(Tariq)

Ernazar bobom enkayadi,
Kallasi qinqayadi.
Tevaragi to‘p-to‘p,
O’rtasi qip-qizil.
(Tariq)

Kunga qarab tolmaydi,
Kundan ko‘zni olmaydi.
(Kungaboqar)

Bir qarichcha bo‘yi bor,
Ola-chipor to‘ni bor.
(Zig‘ir)

Bir tanada
Ming dona.
(Kunjut)

Terak uchida xum,
Ichida qum.
(Ko‘knori)

Kichkina, kichkina kelinchak,
Boshlarida tugunchak.
(Isiriq)

Boyning qizi tog‘da kelinchak.
(Isiriq)

Madad akamning boshida baxmal taqiyasi bor.
(Qizg‘aldoq)

Qizlarjonning boshida

Qizil baxmal taqiya.
(Qizg‘aldoq)

Eksang bitar,
Isi hamma yoqni tutar.
(Rayhon)

Ko‘m-ko‘k tusi,
Xushbo‘y isi.
(Rayhon)

Ariq bo‘yida to‘shak.
(Maysa)

Uzun terak,
Ichi kovak.
(Qamish)

Zil terak,
Zilmون terak.
(Qamish)

Soqoli bir qarich,
O’zi ming qarich.
(Qamish)

Daryo,
O’rtasida bo‘yro.
(Qamish)

Biz, biz edik,
Ming qiz edik,
Bizni o‘rdilar,
Ipga tizdilar.
(Qamish)

O’z elimda el edim,
Tulki tumoq bek edim.
Qiyildim, quchoqqa tushdim,
O’tiz ikki tuzoqqa tushdim.
(Qamish)

Qator-qator turganlar,
Tulki tumoq kiyganlar.
(Qamish)

Yer tagida qizil yulg‘un.
(Ro‘yan)

Chir-chir qushlar,
Chirmashiq qushlar.
O’zining joni yo‘q.
Odam kelsa, tishlar.
(Tikan)

Lip etadi, kirib ketadi,
Chiqazolmay esing ketadi.
(Tikan)

Yo‘l ustida voyvoyak.
(Tikan)

O’simliklar dunyosi haqida topishmoqlar
Hasan aka tikka turadi,
Bolalari chapak chaladi.
(Terak, barglari)

Bolalari qarsak chaladi,
Onalari o‘yinga tushadi.
(Terak, barglari)

Yozda ham qishda,
Bir xil kiyimda.
(Archa)

Otasi uyda qolar,
Bolasi bozor borar.
(Mevali daraxt)

Kichkina qozonning oshi totli.
(Yong‘oq)

Kichkina dekcha,
Ichi mazaliqcha.
(Yong‘oq)

Kichkina qozon,
Jingla palov.
(Yong‘oq)

Kichkina qozon,
Jikr palov.
(Yong‘oq)

Kichkina tandircha,
Ichi to‘la kulcha.
(Yong‘oq)

U yog‘i tog‘,
Bu yog‘i tog‘,
O’rtasida
Sarig‘ yog‘.
(Yong‘oq)

Qo‘shaloq tovoq,

Ichi to‘la yog‘.
(Yong‘oq)

Usti zahar, ichi tosh,
Toshning ichi asal.
(Yong‘oq)

Po‘sti qalin, qovoqday,
Beli bog‘li tanobday,
Mevasi sarig‘ yog‘day.
(Yong‘oq)

Beli bog‘li, cho‘tir choldir,
Qo‘ynida bor bujur kampir.
(Yong‘oq)

Kichkina xotin shoshaqon,
Kichkina qozon toshaqon.
(Yong‘oq)

Ikki tog‘ning orasida
Bir tup yantoq.
(Bodom)

Qo‘tir tosh,
Ichida osh.
(Bodom)

Osh ichida tosh,
Tosh ichida osh.
(O’rik)

U yog‘i tosh, bu yog‘i tosh,
O’rtasida nishgan osh.
(Danak mag‘zi)

Pastu baland ko‘p xotin,
Ko‘ylaklari oq, gulgun.
(O’rik guli)

O’zi ko‘m-ko‘k,
Yuzi qip-qizil.
(Olma)

O’zi shirin, tukligina,
Mazasi bor, totligina.
(Shaftoli)

Bodom kabi yaprog‘i,
Sollanadi butog‘i.
(Shaftoli)

Past-past bo‘yi bor,
Malla to‘ni bor.

(Behi)

Mallagina to'ni bor,
Nordongina ta'mi bor.
(Behi)

Dum-dumaloq bo'yi bor,
Palovda obro'yi bor.
(Behi)

Bir qop un,
Ichida ustun.
(Jiyda)

Qopcha,
Qopcha ichida uncha,
Uncha ichida ustuncha.
(Jiyda)

Ichi un-un,
Tashi gulgung.
(Jiyda)

Tashi qizil anorday,
Ichi oq — unday,
O'tirishi gulday.
(Jiyda)

Osmondan tushdi bir tugun,
Usti baxmal, ichi un.
(Jiyda)

Ignat tegmasdan qon,
Tegirmon bermasdan un,
Tesha tegmasdan ustun.
(Jiyda)

Otasi bukri xo'ja,
Onasi yoyma chalpak,
Bolasi shirin-shakar.
(Tok bargi, uzumi)

Bir onadan yuz bola,
Yuzovi ham bo'z bola.
(Tok, uzum)

Chorpoya ustida
Shirin-shirin shox soqqa.
(Tok, uzum)

Bo'g'un-bo'g'un, bo'g'unchoq,
Tugun-tugun, tugunchak,
Yetmish qizning onasi
Hali ham bo'lsa kelinchak.

(Tok, uzum)

Ota-onasidan bolasi shirin.

(Tok, bargi, uzumi)

Qora ho‘kizim og‘ilga kirishda dumini yilib qoldim.

(Qora mayiz)

Kichkina dekcha,

Ichi to‘la mixcha.

(Anor)

Sariqqina to‘ni bor,

Ichi to‘la doni bor.

(Anor)

Qirq hujrada qizil qizlar.

(Anor)

Eshagim quduqqa tushib ketdi,

Dumidan ushlasam, yulinib ketdi.

(Qora mayiz)

Kichkina gumbaz ichida

Qizlar aylabdi makon.

Yuzlarida parda tutig‘lik,

Har birining bag‘ri qon.

(Anor)

Gulsiz bo‘lar mevasi,

Shirin-shirin donasi.

(Anjir)

Osti sariq, usti sariq,

Shirin, totli, ichi tariq.

(Anjir)

Daraxt ustida langar.

(Anjir)

Qamchi dasta,

Qamchi dastada marjon.

(Do‘lana)

Tepdim, sandiq ochildi,

Yerga bodom sochildi.

(Do‘lana)

Yer tagida qizil qayish.

(Tut daraxtining ildizi)

Hasharotlar haqida topishmoqlar
Kichkina mitti,
Shoxini tirab suv ichdi.
(Ari)

Zuv-zuv borar,
Zuv-zuv kelar.
Doston o‘qir,
G’alvir to‘qir.
(Ari)

Uchib yurgan qarg‘anining
Inin buzib bo‘lami?
(Ari)

Tutdan bizga ko‘ylak to‘qir.
(Ipak kurti)

Ko‘k yeb, oltin o‘raydi.
(Ipak qurti)

Daraxt shoxida sakson tuxum.
(Ipak kurti)

Bir qushim bor, suyagi yo‘q.
(Kapalak)

Qanoti bor,
Qoni yo‘q.
Tuxum qo‘yar,
Soni yo‘q.
(Kapalak)

Ovhу laylak, uvhu laylak,
Suvdan o‘tar, suyaksiz laylak.
(Kapalak)

O’zi yo‘qdek,
Tovushi o‘qdek
(Qora chigirtka)

O’tirishi o‘ymoqday,
Baqirishi toyloqday.
(Qora chigirtka)

O’tirishi tulkiday,
O’t yeishi yilqiday.
(Chigirtka)

Arangday-parangday,
Ikki ko‘zi zaparangday.
(Chigirtka)

Ho‘kiz shoxli,

Buqa bo‘yinli,
Qiyg‘ir qanotli,
Eshak sag‘irli,
Tuya oyoqli.
(Qora chigirtka)

O’zi qora, qanotli,
Shoxlari bor, tirnoqli.
(Qo‘ng‘iz)

Qora o‘zi, qarg‘a emas,
Shoxlari bor, ho‘kiz emas,
Olti oyoq, tuyoqsiz,
Uchadi, chig‘illaydi,
O’tirib yer kovlaydi.
(Qo‘ng‘iz)

Is biladi, it-emas,
In qazlaydi, tulki emas,
Qanoti bor uchadi,
O’zi qush emas.
(Qo‘ng‘iz)

Kichkina lo‘li,
Keyiniga yetmaydi to‘ni.
(Qo‘ng‘iz)

Bir otim bor ajabgina,
Dumlari bor gajakkina,
Hali kelsa ko‘rarsiz,
Qo‘rqa-qo‘rqa o‘larsiz.
(Chayon)

O’zlari ajabgina,
Quyro‘qlari gjajakkina,
Hali o‘psa ko‘rasan,
Yig‘lay-yig‘lay o‘lasan.
(Chayon)

Beli-beli belang ot,
Beli nozik kurang ot.
Toqqa minsma toymas ot,
O’lat teksa o‘lmas ot.
(Chumoli)

Beli qizday, kurang ot,
Tog‘i toshdan toymagan,
Halov tuya o‘lman,
Beli ingichka kurang ot.
(Chumoli)

Burang-burang, burang ot,
Beli qayqi, kurang ot,
Tog‘u toshdan qayrilmas,

Oyoqlari tayrilmas.
(Chumoli)

Jinday, jinday, jinday qiz,
Chip tepaga chiqdi qiz,
Bolalarin iyartib,
Undan yuqori chiqdi qiz.
(Chumoli)

Tog‘dan toymas ot,
Miltiq tegmas ot.
(Chumoli)

Jonzoq buvam tuyasi
Jar yoqalab yuradi.
(Chumoli)

U yoqdan, bu yoqdan
Karvon o‘tdi, ko‘rdingmi?
(Chumolilar)

Uzun tor ko‘cha,
Ichi to‘la lo‘libachcha.
(Chumoli uyasi)

Qatorma-qator,
Zanjirdek qator.
(Chumolilar)

Uzun-uzun ulog‘,
Yo‘llarga tuzog‘.
(Chumoli)

Joni bor, qoni yo‘q,
Yer ostida soni yo‘q.
(Chumoli)

Beli qilday,
Boshi xumday.
(Chumoli)

Yo‘l ustida go‘ja qaynar.
(Chumoli)

Mingta qo‘yim sig‘adi,
Bir bog‘ bedam sig‘maydi.
(Chumoli uyasi)

U yoqqa boradi,
Bu yoqqa boradi,
Bo‘z to‘qiydi.
(O‘rgimchak)

To‘r bilan o‘rab olgan,

Pashshaga zanjir solgan.
(O'rgimchak)

Kichkina-mitti,
Qo‘limga olsam, qovurg‘asi sinib ketdi.
(Chivin)

O’zi yo‘qday, botirim,
Ovozi o‘qday, botirim,
Shapaloq yurtga borib,
O’lib qolgan, botirim.
(Pashsha)

Chiydim, chiydim, chiydim qush,
Chiy boshiga qo‘ndi qush.
Qirg‘ini keldi, qirildi,
Mahali keldi, tirildi.
(Chivin)

Is biladi, it emas,
O’zi kichik, bit emas,
Odamni ko‘p talaydi,
Qon ichib, u to‘ymas.
(Kana)

Soy ichida saksonboy.
(Burga)

Qorong‘i tom ichida
Qora buzoq dirkillar.
(Burga)

Albar-jalbar yo‘rtib yurar,
Ushlay desam, hurkib ketar.
(Burga)

Pichagina bo‘yi bor,
Takakidan to‘ni bor.
(Burga)

To‘qay ichida to‘ng‘iz.
(Bit)

Chel tagida qurbaqa.
(Bit)

Parranda va qushlar haqida topishmoqlar
Erta turadi,
Jar chaqiradi.
(Xo‘roz)

Boshi taroq,
Dumi o‘roq.
(Xo‘roz)

Bir qo‘sним bor avval boshdan,
Soqoli uning qizil go‘shdan.
Sahar turib shovqin solar,
Xabari yo‘q hech bir ishdan.
(Xo‘roz)

Ovozasi azonda,
Mazaligi qozonda.
(Xo‘roz)

Saharxez so‘fi,
Tuyrukda bibiotin.
(Xo‘roz, tovuq)

Jonlidan jonsiz do‘raydi,
Jonsizdan jonli do‘raydi.
(Tovuq, tuxum, jo‘ja)

Kasbi doim taqir-tuqur,
Qayda ilon ko‘rsa cho‘qir.
(Laylak)

Tomda turgan pishagim,
Bo‘yni uzun eshagim.
(Laylak)

Qirdan turib tuxum irg‘itdim.
(Burgut)

Bir qushim bor farangi,
Chorbog‘da chalar changdi.
(Sa‘va)

Boyning o‘g‘li ko‘kka qarab yig‘laydi.
(Boyo‘g‘li)

Liking-liking yo‘rg‘asi,
Og‘zida baxmal to‘rvasi.
(Kaklik)

Yuqoridan keladi zebogina tovshi bor,
Oyog‘ida paxmoqqina kovshi bor.
(Kaklik)

Buxorodan kelgan minoli,
Og‘iz-boshi xinoli.
(Kaklik)

Saroyda sari otim,
Sebi bilan kishnaydi,

To‘qayda to‘riq otim,
To‘pi bilan kishnaydi.
(Kaklik)

Qizil yulg‘unning tagida
Qizlulgul opam yotibdi.
(Qirg‘ovul)

Surp ko‘ylaklik,
Selon kamzullik.
(Olashaqshaq)

Liking-liking yo‘rg‘asi bor,
Kumush choqli sirg‘asi bor.
(Olashaqshaq)

Atlas ko‘ylak qanoti,
Xush xabarchi odati.
(Zag‘izg‘on)

Oqligi sutday,
Ko‘kligi nilday,
O’tirishi bekday.
(Zag‘izg‘on)

Yozda keladi,
Qishda ketadi.
(Zag‘izg‘on)

Jar boshida yashil paxta.
(Ko‘k kaptar)

Gul ustida olifta ashulachi.
(Bulbul)

Zuv-zuv borag‘ay,
Tomdan qarag‘ay.
Cho‘p, loy cho‘qig‘ay,
Savat to‘qig‘ay.
(Qaldirg‘och)

Kichkina juvonmarg,
Tom boshidan o‘tin tashlaydi.
(Chumchuq)

Qizil qiya ichida
Qiyma juvon o‘tirar.
Dakanasin dol qo‘yib,
Dalva juvon o‘tirar.
(Bedana)

Qoziq ustida qor turmas.
(Tuxum)

Mening bir o‘tovim bor,
Oynasi, eshigi yo‘q.
(Tuxum)

Gul shohida Hasan mastcha.
(Bulbul)

Oq sandiq,
Og‘zi yo‘q sandiq.
(Tuxum)

O’tga tushsa muz bo‘lar.
(Tuxum)

Pishirsa osh bo‘lur,
Pishirmasa qush bo‘lur.
(Tuxum)

Bir kosada ikki xil ovqat.
(Tuxum)

Bir piyolada ikki xil sharvat.
(Tuxum)

Bir uyda ikki o‘rtoq,
Biri sariq, biri oq.
(Tuxum)

Jar boshida uyurma.
(Qush uyasi)

Chiy tagida chinni kosa.
(Qush uyasi)

Bolorda beshik bor.
(Qush uyasi)

Hayvonot dunyosi haqida topishmoqlar
Shildir-shildir suv kechar,
Oyog‘i suvgaga tegmas.
(Tug‘ilmagan qulun)

Suvday chopadi,
Manzilga yetadi.
(Ot)

To‘rt oyoqli,
Temir tuyuoqli.
(Ot)

To‘rt oy, yigirma to‘rt yulduz.

(Otning taqasi, mixi)

Suvga tushsa mingta,
Suvdan chiqsa bitta.
(Otning dumi)

Quyon emas,
Uzun qulqoq,
Ot emas,
To‘rtta tuyuoq.
(Eshak)

Katta takam besoqol.
(Eshak)

Tapir-tupir to‘rtovlon,
Hangragani birovlon.
(Eshak)

Oyog‘i popik,
Og‘zi ko‘pik.
(Tuya)

Og‘zi qulqulum,
Uzun oyog‘u kalta dum.
(Tuya)

Bu yoqqa o‘tdi lop-lop,
U yoqqa o‘tdi lop-lop.
«Sho‘ra» dedi, qo‘ymadi,
Yutaverdi soplab.
(Tuya)

O‘zi katta,
Dumi kalta.
(Tuya)

Momom ketib borayotir,
Kulchasi qolib borayotir.
(Tuya oyog‘ining izi)

Boraveradi, boraveradi,
Bo‘yraday yerni olib yotadi.
(Sigir)

Ikki tortar,
Bir yirtar.
(Ho‘kiz, omoch)

Yamog‘i boru
Yirtig‘i yo‘q.
(Sigirning olasi)

Ko‘prik tagida to‘rtta qoziq.

(Sigir yelini)

To'shak osti to'rt bo'g'irsoq.
(Sigir yelini)

To'rt mergan
Bir quduqqa o'q otar.
(Sigir sog'ish)

Tomga tayoq suyovli.
(Mol dumi)

Bo'pon-bo'pon,
Yengi yamoq,
Eski chopon.
Dardi tomoq.
(Tuya)

Kichkintoygina bo'yi bor,
Aylantirgan to'ni bor.
(Quy)

Buyuk tog'ning boshida
Bukri qo'chqor o'ynaydi.
(Olqor)

Soqoli bor,
Mo'ylovi yo'q.
(Echki)

Soqoli bor,
Aqli yo'q.
(Echki)

Chorva ichida shayton,
Soqoli uzun sulton.
(Taka)

Hamma yotsa ham
Hasan-Avaz yotmaydi.
(Echki shoxi)

Olis yerdan chang chiqar.
(Ko'pkari)

Yerda yuradi,
Osmonni ko'rmaydi.
(Cho'chqa)

Ketaveradi, ketaveradi,
Savatdek yerni oladi.
(It)

Soyada yotar,

Ming qo'y boqar.
(It)

El yotsa ham,
Shalpangquloq yotmaydi.
(It)

Kichkinagina qumg'on,
O'tirib ko'zini yumg'on.
(Mushuk)

Mo'ylovi bor,
Soqoli yo'q.
(Mushuk)

Uyday joyni olar,
Sichqondan qo'rkar.
(Fil)

Tuya desam, kattakon,
Usti keng, bir makon.
(Fil)

Yo'l-yo'l to'ni bor,
Odam qo'rkar turqi bor.
(Yo'lbars)

Kelganda to'rt oyoq,
Ketganda ikki oyoq.
(Ayiq)

Dalama-dala qidiradi,
Qo'y bilan echki oh uradi.
(Bo'ri)

Go'ng tepada o't yonar.
(Bo'ri)

Qashqir mingan,
Eshak o'ngargan,
Echki haydagan,
Tuya yetaklagan.
(Tulki)

Kechasi ovda,
Kunduzi uyda.
(Tulki)

Shoxlari bor, qo'chqordek,
Bo'yi misli daraxtddek.
(Kiyik)

O'zi yo'rtiq,
Labi tirtiq.

(Quyon)

Soy ichida sariq echki.

(Quyon)

Jar bo‘yida jar qilich.

(Jayra)

Yer tagida qubba igna.

(Tipratikan)

Yerdan chiqadi qoziq,

Isi juda sassiq.

(Yumronqoziq)

Tokchama-tokcha,

Azamat xo‘ja.

(Sichqon)

Yer tagida yeznam oti kishnaydi.

(Sichqon)

Bir kulrang buzog‘im bor,

Uydagilar undan bezor,

Bozorga olib borsam,

Topilmaydi xaridor.

(Sichqon)

Xuddiboy cho‘loq go‘r qazir,

Go‘r qazisa ham yo‘l qazir.

(Sichqon)

Tirik kelib, o‘likdan osh so‘radi,

O‘lik turib, tirikni bo‘g‘ib oldi.

(Sichqon, qopqon)

Qanotli, sut beradi.

(Ko‘rshapalak)

Suvda tug‘di,

Yerda o‘ldi.

(Baliq)

Qanoti bor uchmaydi,

Quruqlikda yurmaydi.

(Baliq)

Qishda bir joyda,

Yozda ming joyda.

(Baliq)

Suv tagida oltin baldoq.

(Baliq)

Qamish tagi qaltiar.
(Baliq)

Joni bor jondan,
Suv ichar qo‘ldan.
Ko‘zлari nurdan,
Terisi puldan.
(Baliq)

Boshi boru sochi yo‘q,
Ko‘zi boru qoshi yo‘q.
Tangasi bor, puli yo‘q,
Qanoti bor, uchuvi yo‘q.
(Baliq)

Sassiq ko‘lda it hurar.
(Baqa)

Uzoq soyda it hurar.
(Baqa)

Hovuz yonida Sultonboyvachcha o‘tiradi.
(Baqa)

Suv bo‘yida pochcham oti kishnaydi.
(Baqa)

Qiya-qiya yerlarda,
Qiyma sulton o‘tirar.
Tirnoqlari kumushdan,
Hofiz juvon o‘tirar.
(Baqa)

Osti tosh, usti tosh,
O’rtasida chandir bosh.
(Toshbaqa)

Tog‘u toshlarda toshtovoq,
Ichi to‘la go‘shtu yog‘.
(Toshbaqa)

Ikki toboq,
Orasida qashqaldoq.
(Toshbaqa)

Janzak bobo tuyasi,
Jar yoqalab o‘tlaydi.
(Toshbaqa)

Emaklagan toshni ko‘rdim,
Toshdan chiqqan boshni ko‘rdim:
(Toshbaqa)

Yer ustida o‘rmalar,

Chopay desa chopolmas.
(Toshbaqa)

Yer tagida ho‘l gavron.
(Ilon)

Yer tagida yog‘li qamchi.
(Ilon)

Ko‘prik ostida yog‘li hasip.
(Ilon)

Uzun ichak,
Uchi tugunchak.
Tanasi chipor,
O‘rmondan chiqar.
(Ilon)

Ola qamchi uradi,
Chumchuqlarni suvradi.
(Ilon)

Uzun-uzun iz qolgan,
Zar kokilli qiz borgan.
Boshi qaltiroq,
Ko‘zi g‘ilayroq.
(Ilon)

Qoragina popish,
Devolga yopish.
(Kaltakesak)

Yer tagida qizil ximich.
(Chuvalchang)

Odam va uning a’zolari haqida topishmoqlar

Erta bilan to‘rt oyoqlab yuradi,
Tushda ikki oyoqlab yuradi,
Kechqurun uch oyoqlab yuradi.
(Odam — bolaligi, yigitligi, keksaligi)

To‘rtida tariqday,
O’ttizda ayiqday,
To‘qsonida tovuqday.
(Odam — bolaligi, yigitligi, keksaligi)

O’zi bitta,
Kallasi ikkita,
Dumi bitta,
Oyog‘i oltita.

(Ot mingan odam)

Bir to'bada yetti teshik.
(Bosh, og'iz, burun, ko'z va qulqoq)

Bukdim, bukdim,
Ariqdan u yoqqa tashladim.
(Soch o'rimi)

Qora tol butoqsiz.
(Soch o'rimi)

Tog'da tayoq serkillar.
(Soch o'rimi)

Jarga ilon yopishgan.
(Soch o'rimi)

Uy ustida sara yoy.
(Qosh)

Tom ustida qo'sh chiroq.
(Ko'z)

Kunduzi yonar,
Kechasi so'nar.
(Ko'z)

Bir ola chilbirim bor,
U tog'dan bu toqqa yetadi.
(Ko'z)

Ohurda ola buzoq o'ynaydi.
(Ko'z)

Qo'sh inda qo'sh sichqon o'ynaydi.
(Ko'z)

Ola kabutar?
Topilmas gavhar.
(Ko'z)

Ikki og'ayni bir-birini ko'rmaydi.
(Ko'z)

Qarichdan yaqin,
Osmondan uzoq.
(Ko'z)

Atrofi chakalakzor,
O'rtasi yorug' yulduz.
(Ko'z bilan kiprik)

Sandiqchamni ochdim, yopdim,

Sachoqlari tashqarida qoldi.
(Ko‘z bilan kiprik)

Bir quduqning boshida qirq qiz,
Ham qopishar, ham tepishar.
(Ko‘z bilan kiprik)

Oynam usti qopqoqli,
Atroflari chachoqli.
(Ko‘z bilan kiprik)

Kunduzi tayoqlashar,
Kechasi quchoqlashar.
(Kipriklar)

Ustida ikki darcha,
O’rtasida bir kunda.
(Burun)

Tekis joyda qo‘shto‘la.
(Burun)

Qirli tog‘dan qizil ko‘ylakli qiz yumalab tushdi.
(Burun qoni)

Bir teshikda hamma olam.
(Quloq)

Eshitadi, ko‘rmaydi,
Ko‘radi, eshitmaydi.
(Quloq, ko‘z)

Uyoqqa qarasangiz ko‘rmaysiz,
Bu yoqqa qarasangiz ko‘rmaysiz.
Boshingizga qarasangiz ko‘rmaysiz,
Soyangizga qarasangiz ko‘rinadi.
(Quloq)

G’aznadir, to‘lmas,
Bir kun bo‘sh bo‘lmas.
Bo‘sh qolsa, turmas,
Usiz jon bo‘lmas.
(Og‘iz)

Oq kuchugim aravadan sakradi.
(Tupuk)

O’ra,
O’ra boshida sho‘ra.
(Og‘iz, mo‘ylov, soqol)

Jar boshida bir tup shuvoq.
(Soqol)

Chelakcha,
Chelakcha ichida baliqcha.
(Og‘iz, til)

Temir qo‘rg‘on ichida,
Qizil toychoq o‘ynaydi.
(Til)

Hamma vaqt og‘zimda,
Hech yuta olmayman.
(Til)

Yurib, oq tovug‘imni yo‘qotdim.
(Tupuk)

Bir bog‘ poxol, beli bog‘liq.
(Soqol)

Qizil buzog‘imni og‘ildan haydasam, chiqmaydi.
(Til)

Teg desam, tegmaydi,
Tegma desam, tegadi.
(Lab)

Kichkina oxurcha,
Ichi to‘la mixcha.
(Og‘iz, tish)

Sandiq to‘la oq sadaf.
(Og‘iz, tish)

Og‘il to‘la oq eshak,
Ustida ko‘rpa-to‘shak.
(Og‘iz, tish)

Bir uyim bor tuynuksiz,
Ichi to‘la yulduz.
(Og‘iz, tish)

Shov tegirmomning toshi.
Oltin egarning qoshi.
Shuni topgan yigitning
Yuz yigirma ikki yoshi.
(Tish)

Jar yoqalab tosh qo‘ydim,
Jiyronchani bo‘sh qo‘ydim.
(Tish, til)

U yog‘i arra, bu yog‘i arra,
O‘rtasida go‘shti barra.
(Tish, til)

O'ra,
O'raning yuqorirog'i sho'ra,
Sho'raning yuqorirog'i buloq,
Buloqning yuqorirog'i chiroq,
Chiroqning yuqorirog'i qalam,
Qalamning yuqorirog'i changal.
(Og'iz. mo'ylov, burun. ko'z, qosh, soch)

Hovuzcha,
Hovuzcha ustida buloqcha,
Buloqcha ustida chiroqcha,
Chiroqcha ustida qalamcha,
Qalamcha ustida ayvoncha,
Ayvoncha ustida chakalakzor.
(Og'iz, burun, ko'z, qosh, peshona, soch)

Chang'aroqda qo'sh chiroq,
U ne bo'ldi, bolqanto'z?
Uy ustida sari yoy,
U ne bo'ldi, bolqanto'z?
Zarna yerda qo'sh to'la,
U ne bo'ldi, bolqanto'z?
Hovuzi bor, suvi yo'q,
U ne bo'ldi, bolqanto'z?
Qator-qator qora nor,
U ne bo'ldi, bolqanto'z?
Uy ortida qo'sh terak,
U ne bo'ldi, bolqanto'z?
(Chang'aroqda qo'sh chiroq
Ko'z degani emasmi?
Uy ustida sari yoy,
Qosh degani emasmi?
Zarna yerda qo'sh to'la,
Burun degani emasmi?
Hovuzi bor, suvi yo'q,
Og'iz degani emasmi?
Qator-qator qora nor,
Soch degani emasmi
Uy ortida ko'sh terak,
Soch o'rimi emasmi?)

Besh otim,
Beshovi ham qashqa otim.
(Barmoqlar)

Besh og'ayni yosh edi,
Ichida biri bosh edi.
(Barmoqlar)

Katta-kichik besh o'rtoq,
Uyushsa bo'lar to'qmoq.
(Barmoqlar)

Bir otadan besh o'g'il.

(Qo‘l, barmoqlar)

Ikki onaga beshtadan bola,
Har birining oti bor.
(Qo‘l, barmoqlar)

Bir supada besh bola.
(Qo‘l, barmoqlar)

Kosov,
Kosov boshida beshov,
Beshov boshida besh oyna.
(Qo‘l, barmoqlar, tirnoq)

Bir o‘choqqa besh kosov.
(Og‘iz, besh barmoq)

Quv yog‘och-a, quv yog‘och.
Quv yog‘ochda besh yog‘och,
Besh yog‘ochga qor yoqqan,
Qor ustiga qon tomgan.
(Qo‘l, barmoqlar, tirnoq, xina)

O’nta og‘a-ini boshidan
O’nta oy tushib ketdi.
(Barmoqlar, tirnoq olish)

Beshta botir, Orqasi yaltir.
(Tirnoq)

Ikki otim bor,
Bir-biridan chopog‘on.
(Oyoq)

Tursang turar,
Yetsang yotar.
(Oyoq)

Otamdan bir meros oldim,
Yerga ko‘msam chirimas.
(Ism)

Yaratganga yopishgan.
(Ism)

Hamma narsaga yopishgan.
(Ism)

Gazlab olinmas, pudlab sotilmas,
Har kimda birdan ortiq bo‘lmas,
O’zinikini birovga tortiq qilmas,
Ismi bo‘lsa ham, jismi bo‘lmas,
Ko‘zga ko‘rinmas, qo‘lga tutilmas,
Foydadan xoli emas, yo‘qdan topilmas,

Sholining poxoli emas,
Echkining soqoli emas.
(Aql)

Bir nafasda olamni kezar.
(Fikr)

Yugurgandan o‘tadi,
Bir vaqtida yetadi,
O‘q emas, otiladi,
Qush emas, uchadi.
(Fikr)

Uzoqning u yog‘inda,
Yaqinning bu yog‘inda.
Ko‘rinmas ko‘zga,
Tinch bermas bizga.
(Xayol)

Bir to‘kilsa,
Qayta to‘lmas.
(Obro‘, nomus)

Asaldan shirin,
Zahardan achchiq.
(So‘z, gap)

Birovni suydirar,
Birovni kuydirar.
(So‘z, gap)

Og‘zim ochdim, uchdi ketdi,
Samarqandu Buxor borib yetdi.
(So‘z, gap)

Og‘izdan chiqqancha meniki,
Og‘izdan chiqqani elniki.
(So‘z, gap)

O‘zi boldan shirin,
Yesa bo‘lmaydi.
(Uyqu)

Kichkina — mitti,
Tepdi, yiqitdi.
(Uyqu)

Jar yiqildi,
Qum tiqildi.
(Uyqu)

O‘t emas, kuydirar,
Pichoq emas, so‘ydirar.
(Yolg‘on so‘z)

Saman ot mindim, soy kechdim,
Soyasini ko'rmadim.
Qizil baxmaldan to'n bichdim,
Qiyig'ini ko'rmadim.
(Tush)

Shundan bora berdim to'da qamish,
Uning adog'ida bir bo'lak qamish,
Uning adog'ida shamchiroq,
Uning adog'ida ikki buloq,
Uning adog'ida to'ymas quduq.
(Soch, qosh, ko'z, burun, og'iz)

Qatordagi qora nor,
Yetakdag'i jir moyra.
(Ota, ona)

Qizil chiyning ostida
Qizil kiygan o'tirar.
(Kelin)

Dumaloq chelga mayda tol ekdim.
(Soch)

Qushdan ildam uchar,
Qora yerning bag'rin teshar.
(Ko'z)

Daryoning naryog'ida bir to'p yilqi,
Beryog'ida bir to'p yilqi,
Tepishar ekan-da, qopishar ekan.
(Ko'z bilan kiprik)

Jar yoqasida yorti kapa.
(Quloq)

Yona yerda yapaloq archa.
(Quloq)

Yona yerda toyning izi.
(Quloq)

Uy ichida qizil go'sht.
(Til)

Qorong'i uyda o'ttiz sadaf.
(Og'iz, tish)

Bir suruv eshagim bor,
Bari bir oxurdan suv ichar.
(Og'iz, tish)

Keshta to'la oq tovuq.

(Og‘iz, tish)

Bir yoriqda ko‘p kallak
Qistiruvli turibdi.
(Og‘iz, tish)

Sandiqchada mixcha.
(Og‘iz, tish)

Hay, biz edik, biz edik,
O’ttiz ikki qiz edik,
Bir taxtaga tizildik,
Birar, birar uzildik.
(Tish)

Og‘ildan chiqqan oq eshak,
Qaytib joyiga kelmas.
(Tushgan tish)

Keshtadan tushgan oq tovuq,
Qaytib keshtaga qo‘nmas.
(Tushgan tish)

O’ttiz bo‘ri bir joyga makon qo‘ydi,
O’nta xizmatkor, ikkita qorovul qo‘ydi.
(Tish, barmoqlar, ikki ko‘z)

Besh kampir,
Besh kampirning orqasida besh muz yopishib turibdi.
(Qo‘l, barmoqlar, tirnoq)

Yerga ko‘milmaydi,
Kosaga quyilmaydi,
Dunyoda hamma odam
Ichmay qo‘ymaydi.
(Ona suti)

Taqron yerda toyning izi.
(Kindik)

O’zi keng,
Dengizdan chuqr.
(Fikr)

Osmondan buyuk.
(Maqsad)

O’tda yonmas,
Suvga botmas,
Yerda chirimas.
(To‘g‘rilik)

Bozorda sotilmaydi,
Tarozida tortilmaydi.

(Uyqu)

Bir otim bor nos,
Ot, tuya ko'tarmas.
(Uyqu)

Kim suyaldi,
O'sha uyaldi.
(Yolg'on so'z)

Bir bo'ri qo'yning qonini chiqarmay yeb yotir.
(Azroil)

Jummoq qo'ydim, jubin top,
Jumoy boboy uyin top,
Tag'i qo'ydim, tag'i top,
Tog'oy boboy uyin top.
(Qabr, mozor)

«

Tabiat hodisalari haqida topishmoqlar
Ko'k ko'yakka qo'l yetmas.
(Osmon)

Ko'k kosani to'ntardim.
(Osmon)

Ko'k ko'yakka g'o'za yoydim.
(Osmop, yulduzlar)

Oppoq sandiq ochildi,
Olamga nur sochildi.
(Osmon, quyosh)

Uzoq tog'da o't yonar.
(Quyosh)

Suvda yotar — suv ichmas,
Yurganini odam bilmas.
(Quyosh)

Oltin kelganda, kumush ketar,
Kumush kelganda, oltin ketar.
(Quyosh, Oy)

Bir parcha patir,
Olamga tatir.
(Oy)

Kecha tomda bir patir ko‘rdim,
Erta qarasam — yo‘q.
(Oy)

Tom ustida bir anor,
Hadding bo‘lsa, ushlab ol.
(Oy)

Onasi bitta.
Bolasi mingta.
(Oy va yulduzlar)

Kechasi uchakka jo‘xori sepdim,
Azonda qarasam yitibdi.
(Osmon, yulduzlar)

Mildir-mildir munchoq,
Erta tursam biri yo‘q.
(Osmon, yulduzlar)

Og‘a-ini ming botir,
Ko‘m-ko‘k gilamda yotir.
(Osmon, yulduzlar)

Qora uyda ming chiroq,
Uyni yoritmas.
(Osmon, yulduzlar)

Kichkinadir o‘zi,
Yiltir-yiltir ko‘zi.
(Yulduz)

Bir otasi, bir onasi,
Necha yuz ming bolasi.
(Quyosh, oy, yulduzlar)

Zar gilam, zar-zar gilam,
Ko‘taray desam, og‘ir gilam.
(Yer)

Bir palosim bor,
Hech yig‘olmayman.
(Yer)

Yedirib, yedirib, o‘zi yer.
(Yer)

Qishda yaxlamaydi,
Yozda yaxlaydi.
(Sho‘r yer)

Oyim ko‘rpa berdi, ko‘tarmadim,
Dadam pul berdi, sanamadim.
(Yer va yulduzlar)

Og‘ir gilamni qoqolmadim,
Mayda toshni terolmadim.
(Yer va yulduzlar)

Ketaveradi, ketaveradi,
Orqasiga qaramaydi.
(Suv, ariq)

O'yib oldim,
Izi yo‘q.
(Suv)

Qilich urdim,
O’rni yo‘q.
(Suv)

Uzun terak,
Soyasi yo‘q.
(Suv)

Uzun-uzun iz kelar,
Uzun bo‘yli qiz kelar,
Qoshginasi qaltirab,
Ko‘zginasi yaltirab.
(Suv, ariq)

Otasi egri-bugri,
Onasi silliq juvon,
O’g‘li qo‘shiqchi,
Qizi o‘yinchii.
(Ariq, suv, baqa, baliq)

Qozonda emas, qaynaydi,
Qishin-yozin tinmaydi.
(Buloq)

Jonon kosa, ko‘zi o‘ynar,
Sochlari jilva-jilva.
(Buloq)

Ko‘zga ko‘rinmas,
Qo‘lga tutilmas.
(Havo)

Oyog‘i yo‘q, qochadi,
Qanoti yo‘q, uchadi.
(Bulut)

Qora biyam qalt etdi,
Qovurg‘asi yalt etdi.
(Bulut, yashin)

Ship etdi,

Shivirg‘on ketdi.
(Yashin)

Uzun-uzun iz ketdi,
Uzun bo‘yli qiz ketdi.
Toqqa borib taq etdi,
Sirg‘alari yarq etdi.
(Yashin)

Yorug‘i bor,
O’zi yo‘q,
Dovrug‘i bor,
Ovozi bor.
(Yashin, momaqaldiroq)

Novcha yigit tom teshar.
(Yomg‘ir)

Saman otim soy yoqalab keladi.
(Sel)

Qora tuyam qochyapti,
Qumalog‘in sochyapti.
(Bulut, do‘l)

Tomdan tuxum irg‘itdim.
(Do‘l)

Gilam ustida oq bodroq.
(Do‘l)

Oppoqqina dasturxon,
Yer yuzini qoplagan.
(Qor)

Oq tovuq,
Katagi sovuq.
(Qor)

Oqqina tovuq xirmon sochar.
(Qor)

Oq sigir turib ketdi,
Qora sigir yotib qoldi.
(Qor, yer)

Qo‘lsiz, oyoqsiz gul soladi.
(Sovuq, deraza qirovi)

Bostirdim ikki tovuq,
Biri issiq, biri sovuk,
(Qish, yoz)

Ariqdan oyna oldim.

(Muz)

Oqsoq jo‘ja yer qazir.
(Tomchi)

Tumshuqsiz chumchuq muz teshar.
(Tomchi)

Jingila sichqon yer qazir.
(Tomchi)

Chiq-chiq etdi,
Uydan chiq, dedi.
(Chakka o‘tishi)

Qo‘lim bilan ushlay olmayman,
Cho‘ntagimga sola olmayman.
(Tuman)

Igna uchi yaltiroq.
(Shudring)

Qo‘lsiz, oyoqsiz eshik ochar.
(Shamol)

So‘ramay-netmay eshik ochar.
(Shamol)

Suvsiz cho‘lda tozi o‘ynar.
(Quyun)

Tebranadi, joni yo‘q.
(Zilzila)

Bundan otgan qilichim,
Zangar borib ochildi.
(Tong yorishi)

Bir palakda o‘n ikki xamak.
(Yil, o‘n ikki oy)

Bir lochin o‘n ikki tuxum tug‘di.
(Yil, o‘n ikki oy)

Bir yaproqda o‘ttiz kelin soch taraydi.
(Oy, o‘ttiz kun)

Zarga sotilmas,
Zo‘rga topilmas.
(Vaqt)

Bir tup katta terak,
Tubi bir, shoxi o‘n ikki,
Yaproq‘i uch yuz oltmish,

Yaproq‘ining bir tomoni oq,
Ikkinchini tomoni qora.
(Yil, o‘n ikki oy, kunlar, kecha, kunduz)

Otlari har xil,
Yoshlari bir xil.
(Haftaning kunlari)

Chopsa, chopilmas,
Kessa, kesilmas.
(Soya)

Chopsa, changi yo‘q.
Yo‘nsa, qoni yo‘q.
(Soya)

Esonboy akamning kissasin
El yig‘ilib tikolmas.
(Yer yorig‘i)

Ikki yo‘rg‘a kecha-kunduz yuradi, changi yo‘q.
(Quyosh, oy)

Ikki yo‘rg‘a yiroqda,
Biri kunda, biri tunda.
(Quyosh, oy)

Bir oyoq katiq,
Olamga tatiq.
(Oy)

Keragida korson quyruq,
Kesa bersa ado bo‘lmaydi.
(Oy)

Chinni, chinni, chinni qiz,
Chin tepaga chiqdi qiz.
Bolalarin iyartib,
Tomoshaga chiqdi qiz.
(Oy va yulduzlar)

Ko‘msa, ko‘milmaydi.
(Soya)

Tagi tog‘ora,
Usti nog‘ora.
Yuz ming chechak,
Bir guli lola.
(Yer, osmon, yulduzlar, oy)

Tog‘dan kelar toshday,
Arillagan otday.
(Suv)

Ketar, ketar izi yo‘q,
Tayanmoqqa tizi yo‘q.
(Suv)

Otasi egri,
Bolasi chopqir yo‘rg‘a.
(Ariq, daryo)

Bor-bor otim, bor otim,
Borganingcha bor otim,
Ajriq ko‘rsang tishlama,
Ayg‘ir ko‘rsang kishnama.
(Suv, ariq)

Oppoq qushim qaqlilar,
Qanotlari shaqlilar.
(Sharshara)

Ko‘pirim ding-ding etadi,
Ostidan beklar o‘tadi.
(Suv, oqim)

Bir qushim bor hangi,
Bog‘dan chiqadi changi.
(Yashin)

Meni so‘raydilar,
Ko‘rinsam qochadilar.
(Yomg‘ir)

Qoqron yerda qo‘zi o‘ynaydi,
Toqron yerda tozi o‘ynaydi.
(Do‘l)

Olamda to‘rtta narsa yo‘q.
(Osmonning ustuni, hovuzning qopqog‘i, ko‘rpaning yengi, oshpichoqning qini)

Ajab bir gumbazlik uy ko‘rdim,
Na eshigi bor, na teshigi.
(Yomg‘ir ko‘pigi)

Uchib kelar g‘oz kabi,
O‘rin olar muz kabi.
G’ijirlar saxtiyon kabi,
Achchiq bo‘lar, tuz kabi.
(Qor, ayoz)

Bir bo‘ri to‘qqiz qulonni yeb turur,
Terisin oftobga yoymay kiyib turur.
(Qish, yoz)

Miltiq otdim,
Zarafshon ketdi.
(Muz)

Bultur ketgan bo‘z otim
Bu yil kelarmikan-da,
Oyog‘ida qirq kishan
Kishnab kelarmikan-da,
Ajriq, qamish ko‘rganda,
Tishlab kelarmikan-da.
(Qor, yomg‘irning sovuq shamol bilan kelishi)

Hakkam cho‘loq yer teshar.
(Tomchi)

Cho‘loq otasiga go‘r qazir.
(Tomchi)

O’tmas pichoq yer kavlar.
(Tomchi)

Bir kosa sut,
Olamga dud.
(Tuman)

Yopilsa, ochilmaydi,
Ochilsa, yopilmaydi,
Nusxasi topilmaydi.
(Tun, kun)

Ismi bor,
Jismi yo‘q.
(Shamol)

Oyog‘i yo‘q, qo‘li yo‘q,
Yo‘lda turib yo‘l boshlar.
(Shamol)

U yoqqa o‘tdim, bildingmi?
Bu yoqqa o‘tdim, bildingmi?
Oq quvrayning boshini,
Chertib o‘tdim, bildingmi?
(Shamol)

Qamish boshi qaltiroq,
Jilg‘a tubi jaltiroq.
(Shamol, suv)

U yog‘i alan, bu yog‘i alan,
O’rtasi ola to‘polon.
(Chang)

Adrasman tubida
Ola sichqon o‘ynaydi.
(Quyun)

Kelar-ketar, izi yo‘q,

Qaragali ko‘zi yo‘q.
(Shamol)

Bir tol o‘sdi to ko‘kka qadar,
Bu tolning o‘n ikki shoxi bor.
Har shoxida to‘rttadan uya bor,
Har uyada yettitadan tuxum bor,
Har tuxumning yarmi qoradir ko‘rsang,
Yarmi oppoqdir, topgan bo‘lsang.
(Yil, o‘n ikki oy, hafta, kun, kecha-kunduz)

To‘qqiz jondorni uch jondor yegan.
(To‘qqiz oy ishlaysiz, uch oy yeysiz — qish)

Bir palak,
Bir palakda
O‘n ikki handalak,
Bu handalakning o‘n birini yeb,
Bittasini yeya olmadik.
(Yil, o‘n ikki oy, bir oy ro‘za)